

bomen | nieuws

Kwartaalblad van de Bomenstichting - nummer 1 - voorjaar 1999

**Xylotheek, een verzameling bomen
Van laanboom tot parkbankje
In gesprek met Romke van de Kaa**

Mr B.M. Visser & partners

Juridische Raadgevers
Natuur, Bos en Landschap

Ravenhorsterweg 61, 7103 AR Winterswijk
telefoon en fax: 0543 - 51 85 17
e-mail: bmvisser@gironet.nl

NATIONALE BOMENBANK

Boomverplanting en verzorging

- Leveren, planten en verplanten
- Snoeien en verzorgen
- Groeiplaatsverbetering
- Inventarisatie, onderzoek en advies
- Onderhoudsabonnementen en boomgarantplan
- Boomcontrole service
- Levering van bomenzand en bomengrond
- Leveren van accessoires
- Beëdigd boomtaxateur

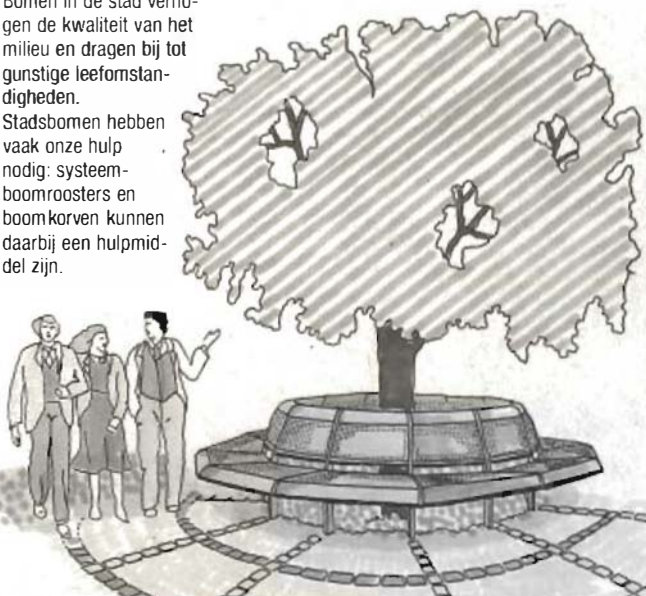

Bezoekadres: Abbekesdoel 22a, Bleskensgraaf
Postadres: Postbus 4, 2970 AA Bleskensgraaf
Telefoon: 0184-69 89 89
Telefax: 0184-69 89 90

Bomen, rustpunt van nature

Bomen in de stad verhogen de kwaliteit van het milieu en dragen bij tot gunstige leefomstandigheden.

Stadsbomen hebben vaak onze hulp nodig: systeem-boomroosters en boomkorven kunnen daarbij een hulpmiddel zijn.

Maar bomen kunnen ook dienstbaar zijn aan de mens: boombanken zijn daar een goed voorbeeld van. Deze banken maken van de boom een rustpunt van nature. Vraag onze uitgebreide brochure aan!

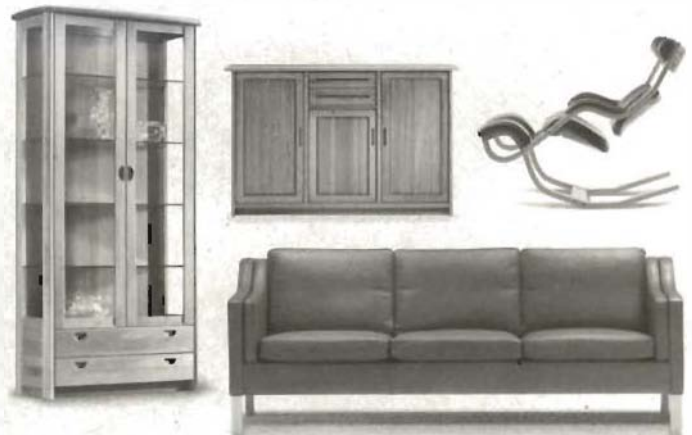
Inter Design

INTERNATIONAAL DESIGN VOOR
STADS- EN LANDSCHAPSMEUBILAIR

Postbus 217, 6800 AE Arnhem, Nederland.
Tel. 026-311 73 04. Fax 026-311 67 81.

De juiste combinatie:

- natuur- en gebruiksvriendelijk
- aantrekkelijke prijs/kwaliteit-verhouding

Bij het samenstellen van onze collectie vinden wij kwaliteit belangrijker dan de bekendheid van de ontwerper of de fabrikant. Daarom durven wij gerust te stellen dat onze meubels een lang, héél lang leven beschoren zijn. Overtuig u daar zelf van en kom kijken naar

het antiek van de toekomst

Redering & Lakerveld

Lijnmarkt 43, Utrecht (centrum) • Telefoon: 030 - 2 31 51 28
Geopend: dinsdag t/m vrijdag 10 - 18 uur • 's zaterdags 10 - 17 uur

Meer kleur in het geheel

De oproep voor een redactiemeewerker (m/v) heeft geresulteerd in de aanstelling van twee nieuwe redactieleiden. In de redactievergadering van januari hebben we Maartje Nelemans (in dienst bij het ministerie van VROM) en Douwe van der Heij (voormalig hoofd van de Dienst Beplantingen in Gouda) mogen verwelkomen. Ze zijn met ingang van dit eerste nummer aan de slag gegaan.

De redactie streeft ernaar dit jaar weer vier gevarieerde afleveringen van Bomennieuws uit te brengen. Deze zullen overigens iets anders van opzet zijn dan u van ons gewend bent. Wij brengen er bijvoorbeeld meer kleur in, omdat wij menen soms teveel afbreuk aan artikelen te doen door de afbeeldingen in zwart-wit op te nemen. Om dit te kunnen realiseren, moeten wij wel iets inleveren. Bomennieuws zal derhalve niet iedere keer 32 bladzijden kunnen bevatten. De redactie heeft zich uiteraard voorgenomen deze beperking niet ten koste te laten gaan van de kwaliteit. Of ons dat ook lukt, zullen wij merken aan de uitkomst van een enquête die binnenkort naar een kwart van de lezers wordt verstuurd. Wellicht behoort u tot de uitverkorenen en wij willen u aanmoedigen deze vragenlijst in te vullen en terug te sturen. Alleen zo kunnen wij te weten komen of wij op de goede weg zijn.

Standaard vindt u in Bomennieuws het overzicht van een deel van de publicaties over bomen, verkrijgbaar bij de Bomenstichting. Dankzij de steun van onze drukker konden we dit overzicht het vorig jaar reeds in kleur opnemen. Op deze wijze zijn wij meer actueel dan wanneer wij het totale aanbod één keer per jaar in een folder publiceren. Voor de meest actuele zaken kunt u bovendien vierentwintig uur per dag terecht op onze internet site (www.pz.nl/bomen). Mocht u niet beschikken over een internetaansluiting, dan sturen wij een volledig overzicht van onze publicaties op verzoek toe.

De redactie wenst u veel leesgenoegen!

Frank Moens

In dit nummer ...

6

De xylotheek, bomenverzameling in een notendop

Het begrip herbarium is bij velen wel bekend. Anders is dat met een xylotheek, een verzameling van verschillende kenmerken van bomen. Harrie van Sloun beschrijft hoe jaren geleden, bij toeval, zijn interesse werd gewekt en hoe die is uitgegroeid tot een interessante hobby. Hij geeft nuttige tips wanneer u zelf een verzameling zou willen aanleggen.

8

Iepen in het nieuws

Naar aanleiding van het laatste Bomennieuws vorig jaar kwamen eind 1998 de iep en de problemen met de iepenziekte opeens volop in het nieuws. Vervolgens ontstond er half januari plotseling enorme belangstelling van de pers voor een dode iep in het centrum van Utrecht. Deze boom stond er al meer dan een jaar levenloos bij en diende als kraamkamer voor duizenden iepenspinkevertjes. San van der Molen geeft een overzicht van de laatste stand van zaken.

Van laanboom tot parkbankje

De vraag naar hout is in Nederland vele malen groter dan we uit eigen voorraad kunnen leveren. Uit de tropen worden scheepsladingen aangevoerd, maar in lang niet alle gevallen is dit hout op goede wijze geogst. De effecten van roofofbouw zijn bij iedereen wel bekend. De Stichting Robinia lanceerde een plan om de inlandse houtstromen inzichtelijker te maken en beter te benutten, want er groeit meer kwalitatief goed hout in onze directe omgeving, dan we over het algemeen denken.

10

Romke van de Kaa, een troost voor tuinbezitters

Roelie de Weerd bezocht kweker en groenschrijver Romke van de Kaa in zijn woning aan de IJssel. Een boom geschikt voor kleine tuinen moet een schaaap met vijf poten zijn, vindt hij. In alle seizoenen mooi en zonder overlast. Maar bolacacia's en het te pas en te onpas gebruiken van leilinden is hem een doorn in het oog.

12

En verder in bomennieuws

Kappen dwarsbomen:	
Bomen behouden:	
waar een wil is is een weg	4
Column: een jankende kettingzaag	9
De Keizerseik bij Rankovici	15
De lezer schrijft.	18
Vragen	19
Kort nieuws.	19
Boeken	22

Agenda	23
Rijp en Groen	24

Op het omslag:
Een lentebeeld. De esdoorn op de voorgrond is al uitgelopen, terwijl de hoge beuk nog maar net begint.

foto: Maureen Buijer, Haarlem

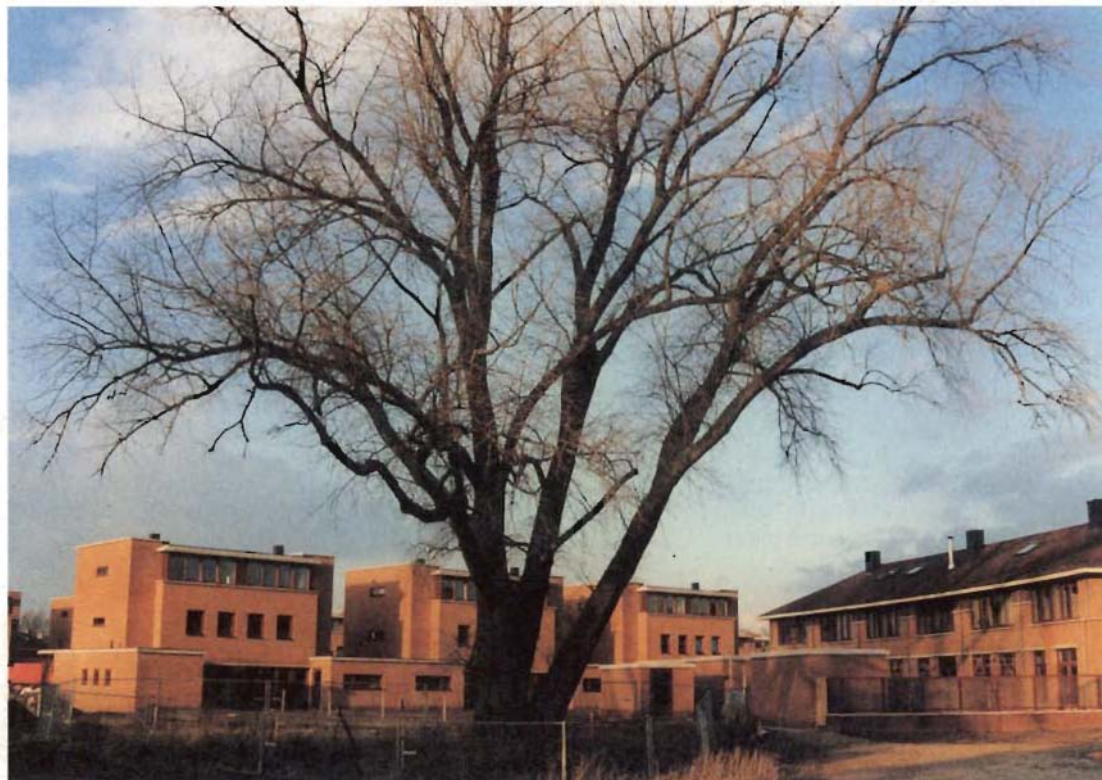
Kappen dwarsbomen

Bomen behouden: waar een wil is, is een weg

Edwin Koot

Op deze bladzijde:
Een volgroeid exemplaar
van *Populus x canadensis* 'Marilandica' in
Breda. De toekomst
moet uitwijzen of de
boom bestand is tegen
alle bouwactiviteiten in
de directe omgeving.
foto: Edwin Koot

Op de rechterbladzijde:
Na rechtmatige kap van
de rechter boom
(foto boven) bleef in een
voortuin in Bergen een
Zomereik staan.
Deze werd vervolgens
zwaar toegetakeld (inzet).

Voor een bouwproject is een boom zo omgezaagd. Om zo'n boom te sparen, moet vaak heel wat meer in het werk gesteld worden. Maar met goede wil en enige creativiteit zijn er altijd oplossingen voorhanden.

Breda

De gemeente Breda verzocht de Bomenstichting reeds in 1995 te adviseren over de bescherming van twee monumentale populieren in het Van Sonsbeeckpark. Het hele park ging namelijk op de schop. Er zouden huizen komen en een nieuw zwembad. De gemeente Breda was terecht bang dat deze twee monumenten door alle bouwactiviteiten in het gedrang zouden komen. In een uitgebreid rapport aan de gemeente adviseerden wij onder meer de groeiplaats van de bomen in het bestemmingsplan op te nemen.

Extra bescherming tijdens bouwproces

De populieren zijn beide van de variëteit *Populus x canadensis* 'Marilandica'. Een oude gekweekte vorm, die karakteristiek is voor Noord-Brabant. Gedurende het bouwproces in 1997 is het grondwaterpeil wekelijks gecontroleerd en zondig werd water gegeven. Deze voorzorgen hebben in ieder geval voor de korte termijn een goed effect gehad. Beide bomen zijn in een jaar tijd 25 cm in omvang toegenomen. Met een omtrek van 495 cm behoren ze tot de vijf dikste bij de

Bomenstichting geregistreerde van deze soort, waarvan de dikste een omtrek heeft van 550 cm. Alle goede bedoelingen van de gemeente Breda ten spijt is men echter vergeten de bomen in het nieuwe bestemmingsplan op te nemen. Sterker nog, een deel van de groeiplaats van een van de twee bomen is notabene verkocht. En tot overmaat van ramp willen de nieuwe eigenaren juist hier hun garages bouwen. Andermaal wendde de gemeente zich tot de Bomenstichting. Met de vraag of de garages gebouwd kunnen worden en onder welke voorwaarden.

De gemeente Breda is zich terdege bewust van de gemiste kans tot bescherming van de bomen op het moment dat de plannen nog in een vroeg stadium waren. Maar de gemeente wil er nu wel alles aan doen om de toekomst van de beide populieren veilig te stellen. Zo wordt de hoge muur rond de tuinen "zwevend" aangelegd. Dat wil zeggen dat de fundering van de muur niet op de grond rust, maar op een aantal palen. Op deze manier kunnen de wortels ongehinderd onder de muur door blijven groeien. De Bomenstichting heeft aangegeven waar de palen geplaatst kunnen worden, zonder dat grote stabiliteitswortels worden beschadigd. Voor het bouwen van de garages is uiteindelijk dezelfde oplossing gekozen. Onder de zwevende vloeren wordt ook nog eens beluchting aangebracht. En het hemelwater dat op de daken van de garages valt, verdwijnt niet in het riool, maar komt de populieren ten goede.

Bergen

De gemeente Bergen (L) had een kapvergunning voor twee eiken geweigerd. Een particulier had om de vergunning gevraagd, omdat hij te weinig licht in zijn voortuin en

huis kreeg. Deze particulier was het niet eens met de afwijzing en belandde uiteindelijk bij de rechtbank. Deze rechtbank oordeelde dat de belangen niet goed waren afgewogen bij de behandeling van de aanvraag voor de kapvergunning. De gemeente werd verplicht een tweede mening in te winnen. Eind '97 deed zij daarom een beroep op de Bomenstichting.

De Bomenstichting zette alle belangen nog eens op een rij. Het betrof een Amerikaanse en een inlandse eik in een kleine voortuin. Voor de straat zijn het beeldbepalende bomen. De Amerikaanse eik verkeerde in een verminderde conditie.

Bovendien achtten wij een duurzame relatie tussen de twee eiken – op termijn – zeer onwarschijnlijk. Uiteindelijk zou de Amerikaanse eik het niet redden. Om deze reden adviseerden wij de gemeente een kapvergunning te verlenen voor deze ene boom. En aldus geschiedde.

De particulier laat daarop de Amerikaanse eik kappen. Maar waarschijnlijk gefrustreerd omdat hij niet helemaal zijn zin heeft gekregen, laat hij de andere eik ook nog eens rigoureuus opsnoeien. De gemeente schrikt van het resultaat. Andermaal vraagt zij de Bomenstichting om advies.

De inlandse eik staat er nu zeer treurig bij. De hele kroon is verwijderd en dit zal de boom waarschijnlijk niet overleven. De oorspronkelijke waarde van de boom wordt getaxeerd op f 10.000,-. Omdat de boom geen toekomst meer heeft, komt dit bedrag overeen met de toegebrachte schade.

Drie

Het buurtschap Drie (gemeente Ermelo) ligt enige kilometers landinwaarts gezien vanaf de oever van de oude Zuiderzee. Toch was het een plaats die voor de schippers van belang was voor de oriëntatie. Drie ligt namelijk op een bergje aan de rand van de Veluwe en daarop stond in het midden van de zeventiende eeuw een grote markante beuk.

In onderstaand fragment, in 1646 geschreven door holtrichter Wold Arnt Wolffsen, wordt het bijzondere van deze plek benadrukt.

“De buirschap Dry leyt aen de noortsijde van 't Speulderbosch, heeft maer 2 huisen. Alhier is te sien een seer uitnemende diepe steenen put tot verwenderens toe, alhier staet ook dien grooten dicken ende welbekenden beuckenboom, die men overal syn kan, jac eenige mijlen ver in zee, en dient de schipperen als tot een baeck. Bij de maelen is beslooten dien niet af te houwen soo lange hij kan groene bladeren voortbrengen.”

Een groot deel van deze monumentale groep beuken in het buurtschap Drie is matig van kwaliteit. De beuken bleken (ernstig) aangetast door honingzwam.

foto: Edwin Koot

Tekstfragment afkomstig uit: De straat waarin u woont: Ermelo's straatnamen verklaard, door J.W.P. van Dijk e.a. ISBN 90800095-1-2

De genoemde beuk zal zijn groene blaadjes op een gegeven moment niet meer getoond hebben. In 1775 zijn er nieuwe bomen voor in de plaats geplant.

Deze beuken groeiden uit tot een magnifieke groep van ongeveer dertig stuks. Begin jaren '90 gingen er enkele bomen in een storm om. Eind vorig jaar volgden er nog drie. Deze bleken inwendig door rot te zijn aangetast en dit was voor Staatsbosbeheer, eigenaar en beheerder van de beuken, aanleiding de bomen nader aan een inspectie te onderwerpen. Deskundigen kwamen tot de conclusie dat van de resterende 22 bomen ongeveer de helft een gevaar vormt voor de omgeving. Daarop besloot Staatsbosbeheer de gehele groep te vervangen. Dit leidde tot commotie bij de lokale bevolking. De Bomenstichting heeft daarom ook een onderzoek uitgevoerd. Weliswaar kwamen onze resultaten niet geheel overeen met die van de deskundigen maar uiteindelijk hebben we ons neergelegd bij het vervangen van de gehele groep beuken. Een groot deel was aangetast door honingzwam.

De xylotheek

Bomenverzameling

Harrie van Sloun

Op een koude decemberdag in 1983 plukte ik in het parkje bij het Diaconessenziekenhuis in Breda een paar elzenproppen en nam ze mee naar huis. Korte tijd later kregen die proppen op de werkbank in het schuurtje gezelschap van wat meeldraadkatjes van dezelfde boom. Ik vond dat stelletje zo mooi van vorm dat ik er een gipsafdruk van maakte. Bij het opzoeken hoe het geslachtelijk met de els in elkaar stak, kon ik de stamperkatjes als vrouwelijk, de meeldraden als mannelijk en de proppen als vruchten van die twee thuisbrengen. Vroeg in het voorjaar ging ik eens van dichtbij bekijken wat ik verder nog gelezen had. En ik ontdekte dat de roodbruine stamperkatjes inderdaad een paar dagen vóór de geel gekleurde meeldraden bloeien. Na de bloei vallen de meeldraadkatjes naar beneden en omdat ze hoger aan de tak zitten, komt het stuifmeel mooi uitgekiend op de stamperkatjes terecht. De vrucht van deze ontmoeting was eerst groen maar gaande de zomer werd die bruin. In de daarop volgende herfst was ik er als de kippen bij toen gemeentewerklui het elzenbosje gingen uitdunnen. In het oranje-rode rondje van een gezaagd stammetje telde ik zes jaarringen en aan de wortels van een omvergetrokken oudere boom zag ik vreemde, geelachtige verdikkingen. De boeken leerden me dat dit stikstofknolletjes waren en ik noteerde dat

de witte stipjes op de takken lenticellen heten. Ik vond het allemaal even boeiend en timmerde een kistje met een scharnierend deksel om mijn vondsten en notities in op te bergen. Wist ik veel, dat waar ik toen mee begon, een xylotheek wordt genoemd.

Dat woord kwam ik korte tijd later tegen. Wat ik verder uit aangeschafte vakliteratuur opdiepte was onder andere dat de els graag met zijn voeten in het water staat. En dat deze boom kost en inwoning verschaft aan een prachtig kevertje, het elzenhaantje. Terug in mijn geboortestreek ging ik in het broek achter het kasteel van Obbicht (L) op zoek naar dit insect. Ik had gelezen dat ze zich in de winter onder de schors schuilhouden. En jawel hoor, na de rok van een morsdode els een eindje te hebben opgetild, kwam het kobaltblauw gekleurde kevertje te voorschijn. Ik schaam me niet te bekennen dat ik toen en ter plekke een bescheiden vreugdedansje heb uitgevoerd. Wel kwam al snel daarna, de pret bedervende vraag bij me op of ik dat weerloos wezentje nou zomaar

Enkele voorbeelden uit de xylotheek van de schrijver. Op deze bladzijde het houten boek met materiaal van de beuk. De foto op de rechterbladzijde laat de verzameling linde zien.

Wat is een xylotheek

Het woord xylotheek is een samenstelling uit het Griekse 'xylon' voor hout en 'theca' voor verzameling. In dit geval gaat het om de benaming voor een verzameling van houtachtige gewassen en dan met name van bomen. Wanneer die in hun ware gedaanten in een systematische rangschikking ergens zijn aangeplant, spreken we van een arboretum of pinetum. Of ook wel gewoon van een bomentuin. Halen we diverse onderdelen van een boom bij elkaar en brengen we die op kleinere schaal tezamen met een beschrijving bijeen, dan is er sprake van een xylotheek. Een bomentuin in het klein dus.

In de meest bekende voorbeelden van vermaarde xylotheeken zijn de boomdelen en de bijbehorende beschrijving in de vorm van een houten boek bijeengebracht. Die onderdelen zijn in het algemeen zaad, wortels, schors, blad, bloem, vrucht en een of meer doorsneden van het hout.

g in een notendop

mee kon nemen. Ik heb dat toen toch maar gedaan. Ze waren met meer... en ik paaide me verder met het voornemen er een hoger belang mee te dienen. Aan dit principe heb ik me overigens keurig gehouden. Andere bomen volgden, mijn verzameling breidde zich zienderogen uit en eer ik het goed en wel in de gaten had was ik een heuse xylotheekhouder.

Herkomst

De xylotheek is in feite een navolging van het veel oudere herbarium. Het idee is eind 18e eeuw in Duitsland ontstaan. De oudste verzamelingen betroffen onderdelen van boomsoorten die voor de geneeskunde en voor ontwikkelingen in de techniek van belang waren.

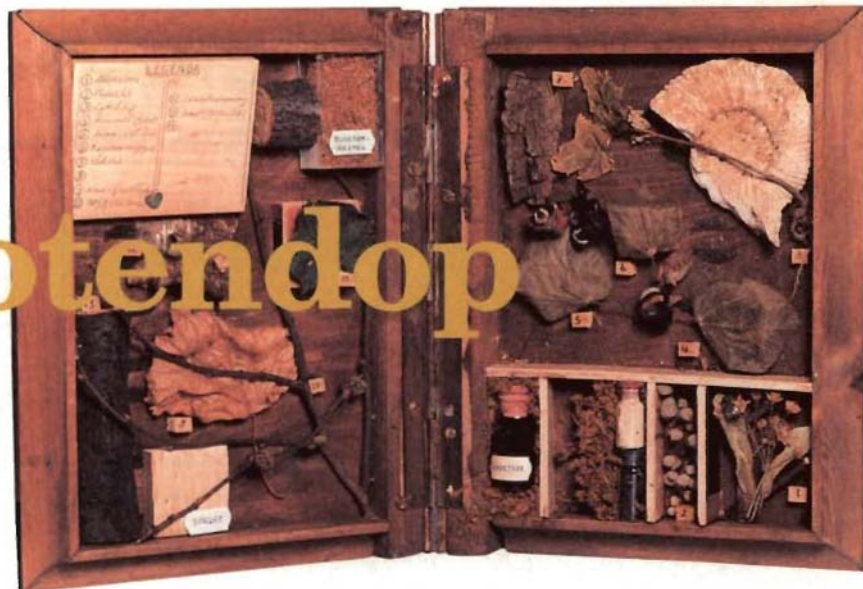
De bekendste xylotheek is die van Ferdinand Alexander von Schlumbach (1772 - 1835) uit Neurenberg. De verzameling wordt in museum 't Coopmanshûs in Franeker bewaard en is daar te bezichtigen. Ze bestaat uit 158 kistjes in boekvorm waarin zich het hout, de zaden, het blad, de wortels en andere delen van een bepaalde boom, alsmede een beschrijving van de inhoud bevinden. Voor- en achterzijde zijn beplakt met schors en takjes. Deze xylotheek werd rond 1810 door keizer Napoleon aan de toenmalige universiteit van Franeker geschonken. Ze kan worden beschouwd als de meest uitgebreide verzameling op dit gebied. Verder bevinden zich nog xylotheeken in onder andere de universiteitsmusea van Groningen en Leiden en Kasteel Groeneveld in Baam. Een xylotheek is erg kwetsbaar en meerdere verzamelingen hebben de tand des tijds niet doorstaan.

Verstandig beginnen

Wie met een xylotheek wil beginnen doet er verstandig aan zich de eerste tijd enige beperking op te leggen. Men kan van alle mogelijke boomvariëteiten wel alles willen verzamelen maar dat loopt spaak. In vaktaal gesproken, binnen de kortste keren ziet men door de bomen het bos niet meer. Het is verstandiger zich in het begin te bepalen tot de bomen die in de eigen omgeving groeien. Dat dicht bij huis blijven vergemakkelijkt het verzamelen en het biedt de mogelijkheid om een boom in alle seizoenen te volgen.

Samenstelling

Natuurlijk behoren de originele boomdelen als eerste in een xylotheek thuis. Het kan echter geen kwaad om daar verwante aspecten en verschijnselen bij te betrekken. Alleen al wat kost en inwoning betreft hebben de meeste bomen heel wat te bieden. Neem bijvoorbeeld maar eens vogels en insecten. Nu is het natuurlijk niet de bedoeling van een xylotheek een verkapte begraafplaats voor vogeltjes te maken. Een geel gekleurd veertje van de sijs die in de winter bij de elms het zaad uit de propfen peutert, volstaat. En in het voorjaar liggen de halve en hele dode hom-

mels onder de bloeiende linden voor het oprapen. Ook paddestoelen en zwammen zijn toepasselijke verzamelobjecten. Een hoofdstuk apart vormen de parasieten die op diverse boomsoorten. Deze meeëters zijn meestal te onaanzienlijk en te kwetsbaar om voor bewaring in aanmerking te komen. Des te interessanter zijn de vraatsporen of vergroeiingen die zij op bladeren en takken achterlaten of teweegbrengen. Dan zijn er nog de randverschijnselen die met bomen te maken hebben. Geneeskrachtige eigenschappen en ambachtelijk gebruik van houtsoorten bijvoorbeeld kunnen de verzameling nog bezienswaardiger, maar ook onoverzichtelijker maken. Evenwicht tussen hoofd- en bijzaken is hier geboden.

Boekvorm

De oudste modellen van een xylotheek hebben een boekvorm. Dat is niet helemaal toevallig want in de praktijk blijkt dit gewoon de handigste vorm. Het ligt voor de hand zich in detail tot de kenmerkende boomdelen te beperken. Waar en op welke wijze het verzamelde materiaal en de bijbehorende documentatie in het boekkastje worden opgeborgen, is een kwestie van persoonlijk inzicht en smaak. Ideaal is natuurlijk om voor de kast het hout van de overeenkomstige boomsoort te kunnen kiezen, maar dat is niet zo eenvoudig. In veel gevallen zal dit niet beschikbaar zijn en daar een boom voor om te hakken is ook al zowat. Omgekeerd kan het vellen van een boom voor een oplettende 'xylothecaris' wel de aanleiding zijn om van de betreffende boom een verzameling te beginnen. De rug van het boek in de betreffende boomschors uitvoeren is overigens een alleszins verantwoord alternatief.

Tot slot zoals het hoort de sluiting. Die dient in elk geval zo licht- en luchtdicht als mogelijk te zijn. In de rug scharnierend is een voor de hand liggen methode, maar ze beperkt de mogelijkheid van het hierboven genoemde schorsgebruik. Niet voor niets dus dat de vroegste xylotheekhouders voor de pen-en-gatverbinding hebben gekozen.

Naschrift

Wellicht roept deze introductie in het maken van een houtverzameling door Harrie van Sloun vragen bij u op, of zou u meer informatie willen hebben over droog- en bewaarmethoden. Hij is graag bereid zijn ervaringen met anderen te delen. U kunt telefonisch contact met hem opnemen onder nummer: 046-4857968.

*foto geheel onder:
De monumentale iep aan
het Pieterskerkhof in het
centrum van Utrecht wordt
ontdaan van zijn takken.*

*De boom werd na 160
jaar oud te zijn geworden
in 1997 getroffen door de
iepenziekte.*

*Om onduidelijk redenen
werd de iep niet verwij-
derd en vormde daardoor
een besmettingshaard
voor zijn omgeving.*

Veel belangstelling van de pers voor vellen monumentale iep

San van der Molen

foto:

UN/AC, Michele van Hal

*De boom was in 1993 het
middelpunt voor het begin
van het IepenBeraad
(foto hierboven)*

*Het vellen leverde veel
publiciteit op.*

*Luc Deckers
van de Bomenstichting
stond de pers te woord*

foto: Edwin Koot

Halverwege januari kon de Bomenstichting op het gebied van iepenpubliciteit een 'thuiswedstrijd' spelen. Vanuit ons kantoor was te zien hoe het silhouet van de imposante iep op het Pieterskerkhof uit de skyline van de Utrechtse binnenstad verdween.

Een treurig gezicht

natuurlijk: het verdwijnen van een zeer fraaie boom van circa 160 jaar oud. Cynisch genoeg was deze zelfde boom in 1993 het startpunt van de publiciteitscampagne van het toenmalige iepenziekteberaad.

De boom werd verwijderd op donderdag 14 januari. Er waren zeker zoveel journalisten en cameramensen aanwezig als boomzagers.

Interviews met Luc Deckers van de Bomenstichting waren bij diverse lokale, regionale en landelijke TV-omroepen te zien. Ook hebben diverse kranten en radioprogramma's er aandacht aan besteed.

Voor veel journalisten was het toch wel een onwennig verhaal: de Bomenstichting is voor de kap van een monumentale boom. Voor degenen die bekend zijn met de iepenziekte is het snel duidelijk. Eind 1997 stond al vast dat de boom leed aan de iepenziekte. Dat is niet alleen visueel vastgesteld; uit verschillende takken is de ziekteverwekker

geïsoleerd. Desondanks liet de gemeente de boom staan. Aanvankelijk uit weerzin tegen het opofferen van zo'n fraaie boom – het is wel de fraaiste iep van het land genoemd. Dat is te begrijpen, maar in dit geval niet te prijzen. De Bomenstichting heeft in het jaar dat de zieke boom bleef staan diverse keren aan de gemeente gemeld dat het een besmettingshaard werd voor andere iepen. De iep schoof op papier intussen van het ene bureau naar het andere. In de nazomer van '98 was de echte boom inmiddels een broedboom geworden; honderden uitvlieggaatjes in de bast lieten zien dat even zoveel iepenspintkevers – beladen met de dodelijke iepenziekte-schimmel - van hieruit de wereld ingetrokken zijn. En 'de wereld intrekken' betekent voor een jonge iepenspintkever: éérst een hapje malse iepenbast eten. Ze gaan dus op zoek naar gezonde bomen (tot 5 km verderop), vreten de takoksels aan en laten en passant de schimmel achter. De kevers uit de monumentale iep hebben het niet ver hoeven zoeken: op het Pieterskerkhof zelf staat nog ruim een dozijn iepen. Komende zomer zal uitwijken hoe groot de schade is.

Iepen in het nieuws in '98

Hoeveel aandacht kregen iepen en iepenziekte in 1998 van de pers?

Het meest werd er geschreven over slachtoffers van de iepenziekte; lokale kranten (en in enkele gevallen lokale TV) meldten in circa 45 berichten het wegvalLEN van in totaal een kleine elfduizend iepen, waarvan 58 als monumentaal werden aangemerkt. Daarnaast werd er door lokale kranten op kleine schaal aandacht besteed aan de aanverwante zaken als gemeentelijke regelgeving voor iepen en injecteren van iepen (5 berichten).

De introductie van de iepenwacht leverde 6 artikelen op in regionale kranten.

Half december verscheen er in de 'New Scientist' een artikel over een nieuw middel tegen de ziekte; de Canadese onderzoeker Hubbes lanceert een nieuw vaccin voor iepen.

Vijf landelijke en regionale kranten namen er een bericht over op.

Tenslotte kwam er eind december veel belangstelling voor de toename van de iepenziekte sinds '91, dankzij het ANP, dat een artikel uit Bomennieuws aangreep voor een bericht. Het leverde 5 artikelen in landelijke kranten, 11 maal aandacht in regionale kranten en radioprogramma's en 7 berichten in plaatselijke kranten op.

Een jankende zaag

Rond de Kerstdagen huurden we een zomerhuisje in het bos. Dat doen we al vijftintig jaar en altijd in het Fonteinbos in Gaasterland bij Oudemirdum. Ik ken dat bos als mijn broekzak, maar alleen in de winter. Op zichzelf is dat wel curieus, ik zou niet weten hoe het er in de zomer uitziet. Maar daar gaat het nu niet om.

Ik verheug me elk jaar weer op dat midwinter-weekje. Deze keer ging de hele kinderschare met hun aanhang en nageslacht mee. Dat gebeurde om mijn man een plezier te doen.

Voor hem is dat bos elk jaar weer een straf. Hij houdt niet van kleumen in een houten zomerhuisje dat nog dienst deed als noodverblijf na de Watersnoodramp van 1953. En dan ook nog in een kletsnat winterbos. Hij gaat alleen mee voor de gezelligheid. Zijn enige troost is het kroost om hem heen. Met vijftien kinderen en twee honden leek het mij dit keer een bezoeking. Maar als het me binnen wat te veel werd vluchtte ik wel het bos in, nam ik mij voor. Daar was het in ieder geval stil en rustig.

Na aankomst liep ik direct het bos in. Dat doe ik altijd. Eerst de bomen begroeten. Een kort rondje langs vertrouwde plekjes. Voor wie daar bekend is: naar de bosvijver, de Kooilaan op, achter camping De Waps het 'Kerstlaantje' in (die naam hebben we zelf verzonnen), met links verscholen tussen de bomen het oorlogsmonument, de Beukenlaan af en dan weer terug.

Bij het eerste bospad bleef ik verbluft staan. Het pad bleek platgewalst door tractorbanden en het bosperceel was een ravage. De kerstakken lagen voor het oprapen. Je kon er heel Gaas-

terland mee versieren. De bosgrond en de afwateringsgeulen waren kapot gereden. De onderbeplanting was verdwenen. Er lagen stapels boomstammen. Het was een kaalslag. Het leek alsof de orkaan Mitch hier was komen uitblazen. De ontakeling beperkte zich tot een straal van een paar honderd meter rond het bungalowpark.

Mijn teleurstelling maakte geen indruk in het huisje. Ik moest niet zeuren. "Eén verkeerd woord of we sturen je het bos weer in." Dat was geen straf. Om de herrie te ontlopen ging ik de volgende ochtend weer op pad. Mijn doel was het 'Spookmeer'. Ook die naam hebben we zelf verzonnen toen wij er voor het eerst kwamen. De plas was toen gehuld in een spookachtige nevel, vandaar die bijnaam, maar eigenlijk heet het meer Wylde-merk. In een omtrekkende beweging stapte ik door het bos, langs markante bekende bomen. Af en toe tuurde ik langs een stam naar boven, door de vertakkingen die als een ets afstaken tegen de heldere lucht. Een kale boom lijkt soms nog mooier dan een boom in het blad. De eik is naakt nog noester. Zijn kwarrig silhouet ontroerde me en deed me denken aan een doorleefde oude boer. De beuk lijkt meer een zondagskind dat rimpelloos oud wordt. En een blote berk is net een nuffige juffer.

Plotseling hoorde ik in de verte het snerpande gejang van een motorzaag. Ik was het onttakelde bos even vergeten. De serene stilte was verbroken. Geërgerd liep ik op het geluid af. Een bejaarde bosarbeider was ijverig bezig om de stammen in mootjes te zagen. Demonstratief stond ik hem aan te gapen. Daar werd hij zenuwachtig van. Hij zette de motorzaag uit, verwijderde de oordoppen en keek mij vragend aan.

"Waarom moeten die bomen om?" vroeg ik pinniger dan ik bedoelde.

"Mevrouw, dat vragen ze me twintig keer op een dag", zei hij kribbig en wilde de doppen weer op zijn oren zetten. Ik liet me niet afschepen. Ik probeerde het bosbeheer te doorgronden. Misschien kon ik dan met de herrie leven. Want dit zou de hele week wel duren, vreesde ik.

"Die bomen staan te dicht op mekaar", antwoordde hij simpel. Om mij te jennen wees hij aan welke bomen er ook nog op zijn lijstje stonden.

"Dan krijgt die beuk meer ruimte."

Het klonk logisch, maar toevallig waren de slachtoffers wel exoten.

"Maar het is zo'n rotherrie," wierp ik tegen.

"Wat wou u dan, dame? Dat ik ze met de bijl omhaal?"

"Als dat zou kunnen."

"Als u me vijftig gulden per uur betaalt wil ik ze best met de hand omzagen," bood de houthakker gul aan.

Dat heb ik heel even overwogen. Ik dacht met het lawaai in het huisje te kunnen leven omdat ik een heel bos achter de hand had. Het was geen moment in me omgekomen dat waar bomen zijn ook een motorzaag kan janken. Om die zaag het zwijgen op te leggen was me wel wat waard.

Doch om die man uit eigen zak te betalen ging me net iets te ver. En bij mijn huisgenoten hoefde ik ook niet aan te kloppen. Die hadden me gewaarschuwd. Als ik over herrie zeurde stuurden ze me gewoon het bos weer in.

Roelie de Weerd

CO
L
U
M
N

Van laanboom tot parkbankje

Emile van Leeuwen

De Bomenstichting zet zich onder andere in voor een zo goed mogelijk boombeheer, waardoor bomen een lang leven beschoren is. Om meer dan één reden komen bomen helaas ook voortijdig aan hun eind. Het komt daarna maar al te vaak voor dat het hout verdwijnt in de versnipperaar of de open haard, waardoor er in feite waardevol materiaal verloren gaat. In

schaal gewerkt aan het hergebruik van een omgezaagde boom. Dit gebeurde meestal incidenteel en wanneer er hout voorradig was. De Stichting Robinia wil daar verandering in brengen en heeft onder de naam 'Gemeentelijk Houtketen Plan' een draaiboek gemaakt waarmee vraag en aanbod van eigen houtoogst binnen gemeenten beter op elkaar is af te stemmen. Dit artikel gaat in op mogelijkheden en aandachtspunten.

'Geen bomen meer oogsten is verspilling' (Bomen zijn van hout, Bomennieuws 2, 1998) is op z'n minst een opmerkelijk standpunt voor de Bomenstichting, die immers bomen van een nodeloze ondergang poogt te redden. Bomen leveren echter hout en hout is een waardevol, natuur- en milieuvriendelijk product. Het houtverbruik neemt jaarlijks toe, toch is de belangstelling gering voor hout uit onze eigen directe omgeving.

De Nederlander gebruikt veel hout. Elke liefhebber van bomen zal zich een keer afvragen van welke bomen dit hout afkomstig is. Bijvoorbeeld in een mooi aangelegd park met veel bomen is de uiterste zorg besteed aan de afwerking, compleet met vijvers, loopbruggen, fraaie hekken, picknicktafels en zitbanken. Nader bekeken blijkt toch iets niet te kloppen: bijna al het gebruikte hout komt uit de tropen of is chemisch verduurzaamd; een smet op het nieuwe park!

We weten nu inmiddels dat ook in Nederland goed en duurzaam hout is te produceren. Dit hout komt van bomen en bomen groeien overal. Zo kan hout bijvoorbeeld ook uit de gemeentelijke groenvoorziening komen. Voor gemeenten is dit een interessant gegeven, omdat zij ook hout gebruiken. Een logische gedachtegang vond de Stichting Robinia en deze stichting heeft voor gemeenten, maar ook voor andere terreinbeheerders, zoals provincies, landschappen, overheidsdiensten en particuliere organisaties, een plan uitgewerkt om hieraan handen en voeten te geven.

*foto boven:
Een prachtige Robinia
in de straat*

Gemeentelijk Houtketen Plan

Doel van het Gemeentelijk Houtketen Plan (GHP) is te komen tot milieu besparende wijzigingen in de houtstromen van organisaties die hout produceren en gebruiken. Deze komen tot stand door de in- en uitgaande houtstromen in kaart te brengen en optimaal op elkaar af te stemmen. Hiervoor is een eenduidig registratiesysteem nodig van de huidige en toekomstige houtstromen, zodat een coördinator afdelingen op elkaar kan afstemmen. Samenwerking met de bos- en houtsector levert voordelen op op het gebied van milieubesparing, schaalvergroting en vakkennis.

Het Gemeentelijk Houtketen Plan is uitgewerkt aan de hand van een studie bij vier gemeentes in Nederland, die hiermee praktijkervaring hebben opgedaan. Het GHP ondersteunt beleidsvorming, de eerste essentiële stap op weg naar een goede coördinatie. De Stichting Robinia kan geraadpleegd worden voor advies en voorlichting.

Emile van Leeuwen is werkzaam bij de Stichting Robinia. Deze organisatie stimuleert Europees kwaliteitshout als alternatief voor natuur- en milieuvriendelijk tropisch en verduurzaamd hout. Zij doet dit door de gehele keten, van zaad tot toepassing, te ondersteunen. Dit gebeurt niet alleen op technisch gebied, maar ook via voorlichting en informatieverstrekking aan de consument.

*Meer informatie is te verkrijgen bij:
Stichting Robinia
Postbus 494,
6700 AL Wageningen
Tel: 0317-427572
e-mail: strobini@bos.nl*

Plaats van het GHP in het gemeentelijk beleid
 Voor een gemeente kan beleidswinst behaald worden als het Gemeentelijk Houtketen Plan als een praktische handgreep wordt gekoppeld aan andere beleidsvoornemens. Dit kan bijvoorbeeld zijn op het gebied van het convenant tropisch hardhout, Agenda 21, duurzame energie, het klimaatsverdrag (CO₂ vastlegging), duurzaam bouwen en wonen, milieu (houtverduurzaming) en bevordering van hergebruik. Naast opname in het milieu- en groenbeleid moet het Gemeentelijk Houtketen Plan een officiële beleidstatus krijgen om alle betrokkenen binnen de gemeente optimaal mee te laten werken.

Boombeheer

Voor de houtproductie is het erg belangrijk dat een boom gezond en goed verzorgd is. De houtzager ziet het liefst een lange, takvrije stam, maar dat is niet voor alle houttoepassingen noodzakelijk: stamstukken van 2-5 meter zijn ook goed te gebruiken, zolang ze niet erg beschadigd zijn door foutieve snoei of bijvoorbeeld een aanrijding of stamrot door wortelbeschadiging. Ook oude bomen kunnen prima hout leveren. Het is alleen zaak niet te wachten tot een boom begint af te takelen, want dat is niet alleen voor de houtkwaliteit slecht, maar ook voor de veiligheid en verspreiding van ziektes. Natuurlijk moeten bomen niet gekapt worden alleen om het hout, want levend zijn ze van veel grotere waarde. Maar komt er een moment van kap, dan kan daarbij de houtopbrengst een rol spelen. Het is daarom belangrijk bij de soortenkeuze, aanplant en verzorging naast alle andere waarden ook met de opbrengst rekening te houden. Een goede planning en een goed beheer zijn hiervoor belangrijk.

Mogelijkheden van houtsoorten en -toepassingen voor buiten

Voor welke toepassingen het gemeentelijk hout geschikt is, hangt af van de eigenschappen en kwaliteit van het hout. Veel hout zal op het eerste gezicht van matige kwaliteit zijn, maar kan vanwege gunstige hout eigenschappen nog uitstekend geschikt zijn voor buitentoepassingen. De duurzaamheid van het hout is hiervoor de meest bepalende eigenschap.

Sommige toepassingen zijn echter tijdelijk, zoals boompalen of bescherming van opkomende begroeiing, zodat daarvoor minder duurzame soorten gebruikt kunnen worden (b.v. Amerikaans eiken en grenen).

Andere houtsoorten zijn wel geschikt voor duurzame toepassingen, zoals bijvoorbeeld het in contact komen met grond en water (b.v. eiken, tamme kastanje en robinia). Geheel boven de grond kunnen weer minder duurzame soorten gebruikt worden (b.v. lariks en douglas). Tenslotte zijn er soorten die te mooi en te kostbaar zijn voor buitentoepassingen en waarvoor een goede bestemming elders beter op zijn plaats is (b.v. noten, iepen, kersen en taxus).

Mogelijkheden van boom- en houtsoorten
 'Het mooiste hout komt uit Nederland' is al jaren

Speeltoestel in Wageningen: van eikenhout uit eigen gemeente.

Picknickbanken Gemeente Ede: Zelfgemaakte banken van minder duurzaam hout. De levensduur wordt beperkt door vandalisme.

foto's: Stichting Robinia

een gevleugelde uitspraak van de Vereniging Houtrijk Nederland. Inderdaad staan er in parken, tuinen en lanen de mooiste bomen met even zo mooi hout. Dat hier vraag naar is, is te merken aan de jaarlijkse veiling van kwaliteitshout in Arnhem. Op de laatste veiling werden meer dan 30 verschillende houtsoorten, bijeen gebracht door particuliere bouseigenaren en gemeentes, verhandeld. Veel wat onbekende soorten zijn geschikt voor speciale toepassingen zoals meubels en houtsnijwerk, maar er zijn ook soorten die prima geschikt zijn voor buitengebruik. De kennis hierover ontbreekt echter bij gemeentes en zou daarom moeten worden bijgespijkerd.

Samenwerking

De gemeente kan de oogst en verwerking van hout in eigen beheer uitvoeren. Omdat het echter vaak gaat om kleine houtstromen en er onvoldoende interne kennis aanwezig is, is samenwerking met de bos- en houtsector een logische stap. Bij een tekort kunnen buurgemeentes of andere regionale bronnen worden betrokken. Ook kan de gemeente genoeg nemen met een zeker percentage lokaal of regionaal hout.. Voor bijzondere boomsoorten is weer een directe samenwerking met plaatselijke ambachtelijke houtverwerkers interessant:

Rol van de bevolking

Mensen wonen het liefst dicht bij groen en zullen daarom zoveel mogelijk groen toejuichen. Als het groen tevens als houtleverancier dient, is uitleg nodig. Dit hoort geregeld te zijn in het milieubeleid van de gemeente. Daarnaast zal het één en ander gedaan moeten worden aan voorlichting over natuur en houtoogst, houtgebruik en milieu. De Stichting Robinia heeft hiervoor het concept 'Voorbeeldbos en Toepassingen' uitgewerkt. Gemeentes of andere belangstellenden kunnen op lokaal niveau volgens dit concept een demonstratiebos van in Nederland voorkomende boomsoorten aanleggen met de daaruit voorkomende houtproducten. De recreant kan dan lekker wegdrunen op een robiniabankje in een bos met onder andere essen, linden en iepen!

“Schrijven hoop ik tot mijn dood te kunnen doen”

Romke van de Kaa, een troost voor tuinbezitters

Roelie de Weerd

Romke van de Kaa, geportretteerd voor zijn boek 'Buiten de Perken, tuinieren met gezond verstand'.

foto: Ronald Hoeben

Velen kennen Romke van de Kaa als kweker en van zijn column in NRC Handelsblad. Kweken doet Van de Kaa niet meer. Hij heeft zijn tuingereedschap aan de wilgen gehangen. Zijn broodwinning is nu de pen. Van de Kaa is een veelzijdig publicist. Van zijn columns wordt gezegd dat ze weerbarstig en eigenge-reid zijn. “Mijn

levensloop is volslagen toeval”, zegt hij aan het begin van ons gesprek in zijn tot woonhuis verbouwde veerhuis aan de IJssel. Een portret van een man met een nuchtere kijk op tuinieren.

Romke van de Kaa groeide op in de bollenstreek. Hij studeerde biologie en voor een extra zakcentje werkte hij bij het bedrijf Van Tubergen. Daardoor begon zijn plantenkennis met de bollen. Hij stopte met zijn studie en besloot naar Engeland te gaan. Daar kwam hij terecht bij Wisley Royal Horticultural Society en begon als bollenexpert. Op een middag bezocht hij de tuin van Christopher Lloyd, een van de bekendste Engelse tuinboeken schrijvers die zijn beroemde tuin had opengesteld voor het publiek. Bij toeval kwam hij met Lloyd zelf in gesprek. Het bleek dat diens 'headgardener' juist met pensioen ging en zo rolde Van de Kaa in zijn volgende baan. In die periode, hij was toen achter in de twintig, publiceerde hij ook in een Engels tuintijdschrift en begon hij enigszins naam te maken in Engeland. Hij wilde echter ook graag in Ierland werken. Dat lukte in 1976. De hertog en hertogin van Devonshire wilden hun kasteeltuin openen voor het publiek, doch er moest eerst veel worden gefatsoeneerd want de tuin was compleet verwaarloosd. “Dat was een heel interessante tuin”, verzucht Romke van de Kaa. Hij kijkt door de grote ramen over de uiterwaarden van de IJssel. Ik volg zijn blik langs een rij knotwilgen. Bij zo'n weids uitzicht heb je geen kasteeltuin nodig. “Rhododendronverzamelaars stuurden vaak zaad en planten naar de tuinen in Ierland omdat alles daar zo fantastisch groeit vanwege het zachte kli-

maat”, vertelt plantenkenner Van de Kaa.

“Het is mooi wonen in Ierland, maar op een gegeven moment had ik er genoeg van. Het is er erg katholiek en bekrompen.”

Van kweker tot publicist

Terug in Nederland in 1980 startte hij met Piet Oudhof een kwekerij. Vijf jaar later besloot hij alleen verder te gaan. Hij begon in Ellecom, doch dat stukje grond werd aan een projectontwikkelaar verkocht en hij moest uitzien naar een andere stek.

“Ik kon natuurlijk wel iets anders gaan doen, maar door een samenloop van omstandigheden was ik in Engeland geschoold in het kweken van planten. Dan komt er een moment dat je in een val zit waar je niet zo gemakkelijk meer uitkomt. Dus moet je verder. Het was haast allemaal toeval. Maar toeval moet je wel sturen”, voegt hij er aan toe.

Hij wist dat aan de IJssel in Dieren een verwaarloosde moestuin lag, waar sinds de oorlog niets mee gebeurd was. De moestuin was eigendom van de Stichting Twickel. “Ik heb er erg voor moeten zeuren. Het is dus niet zo dat je overal geblinddoekt inrolt.” Daar begon hij zijn kwekerij. “De oude kassen stonden er nog. Er zat geen glas meer in. De druiven groeiden naar buiten en de brandnetels groeiden tot aan je kin. Het was heel romantisch.”

Naast het kweken van planten wilde hij er ook over schrijven, zoals hij in Engeland had gedaan. Die behoefte kwam voort uit onvrede over de manier hoe er in tuinrubrieken over planten werd geschreven.

Hij stapte met zijn eerste artikel naar Groei en Bloei, maar die waren niet geïnteresseerd. Een vriend introduceerde hem bij NRC Handelsblad

en zo is hij begonnen in de zaterdag bijlage. Onze Eigen Tuin volgde. Het werd steeds meer, waardoor het kweken en schrijven lastig viel te combineren. Hij moest een keuze maken.

“Dat was niet zo moeilijk.

Kweken is een zwaar beroep en dat ging ik voelen in mijn gewrichten. En met schrijven verdiende ik meer dan met kweken. Met het oog op de toekomst heb ik voor het schrijven gekozen. Dat hoop ik tot mijn dood te kunnen doen.”

Inmiddels schrijft Van de Kaa ook voor de Gelderlander, het Brabants Dagblad, de Limburger, het Friesch Dagblad, De Stem, Bloemen en Planten, Tuinen van Eden en in Résidence. Daarnaast geeft hij lezingen voor iedereen die hem wil inhuren. Dat varieert van plattelandsvrouwen tot culturele centra. “Maar ik doe het niet voor iedereen”, valt hij zichzelf in de rede. “Lions, Rotary en de Vereniging van Artsenvrouwen en dat soort rare clubjes doe ik niet meer. Dat heb ik vroeger wel

“Ik vind dat er zonder respect maar raak wordt gehakt.”

gedaan toen ik het geld hard nodig had. Ik vind dat zo'n flauwekul."

Herkenbaar

Over zijn schrijfstijl zegt Romke van de Kaa: "Veel plantenboeken zijn veredelde catalogi. Ze maken eerst een foto en schrijven er dan een tekst bij. Een hoop plaatjesboeken vertekenen de werkelijkheid. Een foto is net op die ene dag van het jaar gemaakt dat de plant op zijn mooist is. Ik ben iets eerlijker in mijn benadering dan andere schrijvers. Liegen is een groot woord, maar als je een prachtige foto laat zien van riddersporen die kaarsrecht overeind staan terwijl ze bij iedereen in de tuin plat liggen dan is dat wel mooi, maar niet herkenbaar. Veel mensen zeggen dat het een hele troost is om mijn boeken te lezen. Dus het wordt me wel in dank afgenomen. Het wordt me ook wel eens kwalijk genomen dat ik kritiek heb. Sommigen vinden dat ik een hele scherpe tong heb. Zelf vind ik dat ik veel mededogen heb met anderen."

Bomen in kleine tuinen

Elke tuin, hoe klein ook, moet een boom hebben, vindt Romke van de Kaa. En zo komt ons gesprek toch nog op bomen.

"Een tuin met alleen vaste planten is een plat vlak. Met een boom erin zit je in de derde dimensie en krijg je ook een spel van licht en schaduw. Wat je dan in een kleine tuin zou willen planten is een schaap met vijf poten. Het moet mooi bloeien, een mooie herfstkleur hebben, een mooie stam, het moet 's winters groen blijven en het mag geen rommel geven."

Van de Kaa vindt een fruitboom een goede keus. Een appelboom bloeit mooi, geeft ook nog vruchten en krijgt een interessante vorm als hij ouder wordt. *Crataegus orientalis* is een geschikte boom en heeft vruchten die op kleine appeltjes lijken. En *Crataegus crus-galli* is ook een leuke boom voor een kleine tuin. Verder noemt hij kweeper, Koelreuteria, *Fraxinus ornus* (pluimes) en de ongebruikelijke duindoorn.

"De duindoorn is heel goed tot een boompje op te snoeien als je de onderste takken er afhaalt, net als het krentenboompje. Dat is een van de gewoonste bomen, maar wel de mooiste. Dan moet hij wel opgesnoeid zijn en niet geënt. Bij dingen die op een stam geënt zijn krijg je zo'n pleeborstelmodel."

Het planten van leilindes en bolacacia's door het hele land verdriet Van de Kaa mateloos. "Daar wordt ik niet echt vrolijk van. Het is een trend. Iedereen die in een pittoresk stadje woont of in een huisje buiten, zet leilindes voor de ramen, of ze nu de zon moeten tegen houden of niet."

Hij wijst naar de twee oude holle lindebomen voor zijn huis. "Daar hebben er ooit vier gestaan. Je zou denken dat het leilindes zijn geweest. Maar ze staan aan de noordkant van het huis en dat is wel raar, want ze zijn geplant in de tijd dat men zich nog bewust was van de functie. Dus dat begrijp ik niet."

Als tuinman heeft hij enkele praktische tips. Een magnolia is prachtig maar je kunt er weinig onder planten omdat deze boom oppervlakkig wortelt, net als een berk. Een krentenboompje is ideaal. Hij wortelt diep. Daar kan van alles onder groeien

tot aan de stam, net als bij fruitbomen. Voor kleine tuinen is dat een belangrijke overweging.

Respect voor bomen

Romke van de Kaa denkt dat er weinig mensen zijn die echt van bomen genieten. Bomen worden geaccepteerd als stoffering van het landschap en worden in het gunstigste geval pas gemist als ze weg zijn.

"Het stoort mij heel erg dat er zoveel wordt gekapt en gezaagd. Als je in de buurt van hout woont, hoor je heel vaak die motorzagen janken. Een kennis van mij zei eens: 'Het ergste wat men ooit heeft uitgevonden is de motorzaag geweest'. Vroeger, met de handzaag en het bijltje, was je wel even bezig. Natuurlijk is het goed om voor een markante boom een actie op touw te zetten om hem te behouden. Maar het gedachte-loos omzagen van bomen in een bos is eigenlijk veel erger en daar weegt zo'n grote actie niet tegen op. Ik vind dat er zonder respect maar raak wordt gehakt."

Daarmee bedoelt hij ook het weren van exoten. "Dat is een onzinnige politiek. Dan zou je geen walnoot aan kunnen planten. Hier in de buurt

staat bij haast elke boerderij een walnoot ter bescherming van bliksemingslag. Als ik een streek-eigenboom voor de Achterhoek zou moeten noemen dan is het juist de walnoot, want die kom je hier overal tegen. Evolutionair gezien is die theorie ook onzin. Ons klimaat wordt steeds warmer. Over honderd of anders wel over honderd miljoen jaren groeien hier weer paardestaarten en boomvarens. Als je dat wilt tegenhouden is dat kortzichtig. Het is wat anders als je het hier vol plant met sparrenbossen. Dat vind ik een treurnis.

Maar een Amerikaanse eik misstaat niet, die kun je goed met inheemse eiken mengen. Maar ik weet ook niet hoe die discussie bij bomen is en ik bemoei me er ook niet mee."

De tuinliefhebber in hem spreekt als hij het gesprek afsluit met: "Zelf heb ik drie *Cercidiphyllums* in mijn tuin staan. Als die gaan kleuren weet je niet wat je ziet en

het verandert ook nog met de dag. De ene dag zijn ze oranje en dan verkleuren ze naar geel en elk blad heeft weer een andere kleur. Dat is misschien wel een boom waar ik het allermeeeste plezier aan beleef. Daar zou ik wel dertig van willen hebben in plaats van drie. Het is wel een exoot, maar ik vind ze prachtig."

Met zo'n kleurrijke schildering van een boom is Romke van de Kaa niet alleen een troost, maar ook een inspiratie voor tuinbezitters.

Twee oude holle lindebomen voor het huis van Romke van de Kaa. "Daar hebben er ooit vier gestaan. Je zou denken dat het leilindes zijn geweest. Maar ze staan aan de noordkant van het huis en dat is wel raar, want ze zijn geplant in de tijd dat men zich nog bewust was van de functie."

foto: Roelie de Weerd

“Bomen worden geaccepteerd als stoffering van het landschap en worden in het gunstigste geval pas gemist als ze weg zijn.”

Tot hun dienst

Bewijs uw bomen een dienst met de Bomendienst. Dit onderdeel van Arcadis Heidemij Realisatie is gespecialiseerd in strategische boomverzorging. Onze dienstverlening is gericht op het duurzaam in stand houden van uw bomenbestand.

We doen dit onder meer door:

- leveren en planten van grote bomen
- verplanten van grote bomen
- snoeien
- groeiplaats- en veiligheidsonderzoek
- boomtaxaties
- inventarisatie en controle

- iepziektebestrijding
- bestrijding van luizen en rupsen

Wilt u meer weten:

telefoon: (055) 5999 444

e-mail: bomendienst@arcadis.nl

internet: www.arcadis.nl

Bomendienst bewijst bomen een dienst

 ARCADIS

De Keizerseik bij Rankovici

Het trieste einde van de dikste eik in Europa en het belang van goede bescherming

Jeroen Pater

Internet brengt uitkomst bij zoektocht

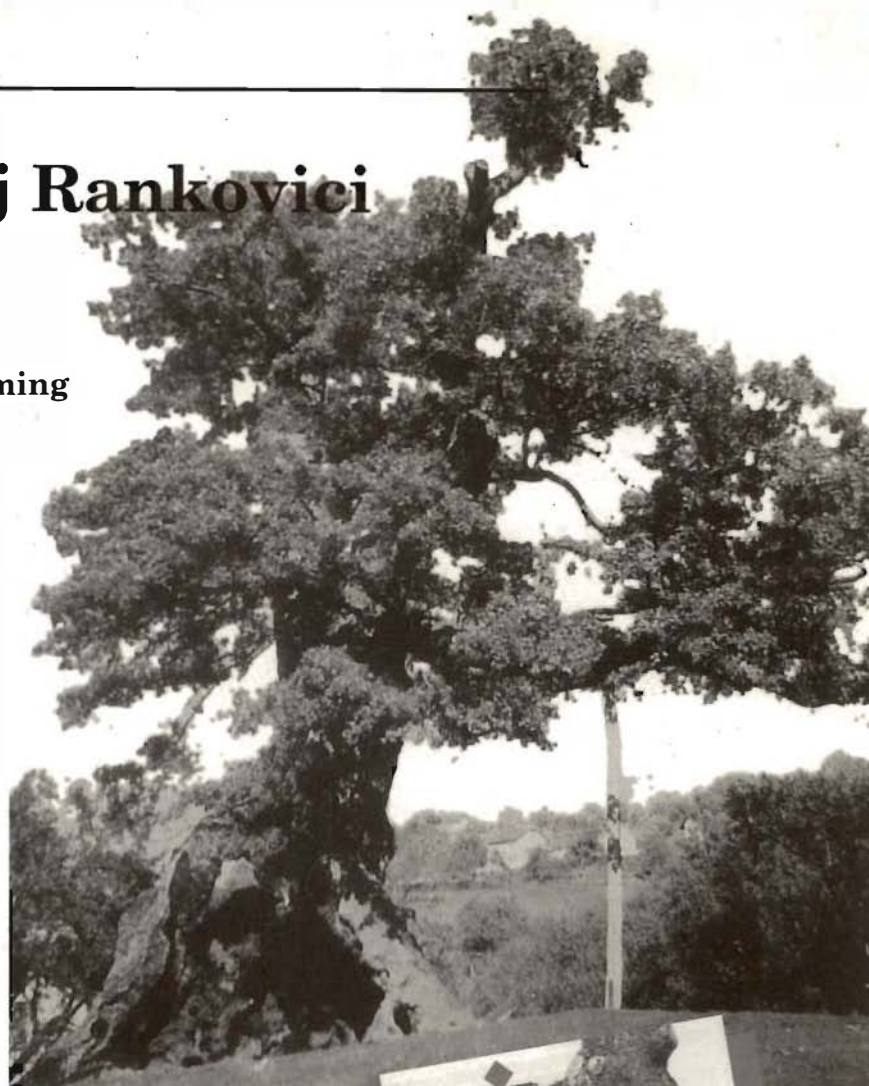
In mijn speurtocht naar de dikste bomen in Europa hebben eiken altijd mijn speciale aandacht. In het Schwäbische Baumbuch van 1911 vond ik informatie over een reusachtige eik in Rankovici bij Travnik in Bosnië met de naam Keizerseik. In 1904 had deze eik al de geweldige omtrek van 15,5 meter. Het was te hopen dat hij er nog stond, want dan kon zijn omtrek nu wel 16,5 à 17 meter zijn. Daarmee zou het vrijwel zeker de dikste eik van Europa zijn. Maar was hij er nog? In 1997 kreeg ik een brief uit Bosnië waarin vermeld stond dat de oudste eik aldaar tweeduizend jaar oud was. Was dit misschien de Keizerseik? Het lukte me in eerste instantie niet meer in contact te komen met personen in Bosnië. Uiteindelijk bracht het internet uitkomst. Nina Stojic, een collega op mijn werk, komt oorspronkelijk uit Joegoslavië en vertelde mij dat Keizerseik in het Joegoslavisch Carski Hrast is. Deze combinatie van woorden leverde met een zoekrobot op internet uit miljoenen pagina's één adres op met deze woorden, en inderdaad daar stond informatie over de eik met een foto. Er was een e-mail adres voor meer informatie. Ik stuurde een e-mail en kreeg in november vorig jaar antwoord van Blagun Lovrinovic, maar zijn eerste bericht bevatte slecht nieuws: de Carski Hrast was een maand geleden omgevallen. Toch wilde ik wel meer over deze eik weten. Gelukkig had Blagun veel informatie over deze eik verzameld.

Onderkomen voor partizanen

De keizerseik is voor het eerst beschreven in 1887. Hij had toen vier dikke takken en een grote kroon. In de holle stam pasten 64 soldaten. De keizer van Oostenrijk heeft in de vorige eeuw de eik bezocht en aan dit bezoek dankt de boom zijn naam. In het begin van deze eeuw werd een kapel in de holle stam gemaakt, welke tot 1930 in gebruik is geweest. Later werd bij de eik een aparte kapel gebouwd. Tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben de partizanen de holle eik gebruikt als keuken. Na de oorlog is de eik meerdere malen door boomchirurgen gerestaureerd. Dit heeft niet kunnen voorkomen dat hij in 1996 voor het laatst tekenen van leven gaf. De Keizerseik had formidabele afmetingen bereikt. Bij de bodem was de diameter 9 à 10 meter. Op borsthoogte was de omtrek ongeveer 17 meter.

Vervangende boom geplant

In 1997 werd bij de eik een stichting met de naam Carski Hrast opgericht. Ze heeft als doel de natuur en het milieu te beschermen. Ecologen van de stichting hebben bij de oude eik op 22 april 1998, welke de dag van de planeten van de aarde genoemd wordt, een jonge eik geplant. De

plaatselijke priester heeft hem gezegend. Men denkt dat deze jonge eik nog ouder zal worden dan de Keizerseik, omdat er een eikel is gebruikt van een eik uit een gebied waar ze het oudst worden. Tijdens het planten van de jonge eik is aandacht gevraagd voor andere oude bomen. In augustus 1998 viel de Keizerseik van Rankovici om. De resten zijn ondergebracht in het streekmuseum van Travnik.

Als je ziet hoe gezond de eik begin deze eeuw en zelfs in de eerste helft van de jaren '80 nog was, dan is zijn einde relatief snel gekomen. Een belangrijke oorzaak hiervan is volgens Blagun Lovrinovic de slechte verzorging die de eik de laatste decennia heeft gehad. Met name in de laatste oorlogsjaren is de gezondheid van de eik sterk verslechterd. Elke vorm van bescherming ontbrak en de eik raakte meerdere malen beschadigd. De grond rond de eik werd in die tijd gebruikt door boeren. Het ploegen in het doorwortelde gebied was erg slecht voor hem. De wel bekende eik in het Duitse Erle had twintig jaar geleden misschien niet eens zo'n goede conditie als de Keizerseik in die tijd had. Dankzij een goede bescherming en verzorging leeft de eik van Erle nog steeds en hij kan waarschijnlijk nog decennia mee. Hieruit blijkt overduidelijk hoe belangrijk het is om monumentale bomen goed te beschermen. De oorlog in Bosnië was niet alleen rampzalig voor de mensen, maar ook voor de Keizerseik. In amper vijf jaar tijd is een van de indrukwekkendste monumentale bomen van Europa te gronde gericht.

*Foto boven:
De eik omstreeks 1985.
De boom had een omtrek van ruim 15 meter.
Hoewel de boom veel van zijn schoonheid toen al was kwijtgeraakt, was zijn conditie nog redelijk goed.*

Een foto (onder) van de restanten van de boom op de omslag van een tijdschrift. Het wijdde een artikel aan het planten van een jonge boom, nadat de restanten van de gestorven eik waren omgevallen.

Met dank aan Blagun Lovrinovic voor zijn informatie en Nina Stojic voor haar vertaling van enkele artikelen.

BTL BOOMVERZORGING

Bij BTL is alles in één hand:

- snoeien met hoogwerker en klimtechniek
- planten en verplanten
- groeiplaatsverbetering

Onderzoek - Advies - Uitvoering

BTL Uitvoering Hoofdkantoor Rijksweg 11, 5076 ZG Haaren. Telefoon (0411) 62 20 36. Telefax (0411) 62 26 49

BTL Uitvoering
Groenvoorzieningen

Regio-indeling

Noord-Oost Nederland
Emmen
Ulrum

Midden-West Nederland
Bruinisse
Maarssen

Brabant en Gelderland
Haaren
Oss
Roosendaal
Veldhoven

Limburg
Roermond
Stein

INVENTARISATIE EN BEHEERSPLANNEN ONDERZOEK EN ADVIES BOOMVERPLANTING, VERZORGING, VELLING GROEIPLAATSVERBETERING

TRAININGEN

INSTRUCTIES

LEVERING VAN: KLIM- EN VERANKERINGSMATERIALEN, BOOMKOKERS.

ARBORI-ARNHEM, Leen Hoogstad: Vredesteinsestraat 4 6665 LG Driel Tel: 026-4722718 Fax: 026-4723823 AutoTel: 06-52632036

Te koop
gevraagd:

Populieren- en iepenstammen

(iepenstammen)
t.b.v. zinkers
voor de
visserij-industrie
in Noorwegen

Rondhouthandel-Bomenrooibedrijf

v.d. Horst bv

Rolderstraat 27,
7849 PB De Kiel
Telefoon: 0591 - 382202
Fax: 0591 - 381910,
Autotel. 06-52900375,
06-52906596.

ARBORTEC

boomonderzoek - taxatie - advies

A.J.W.J. Engelen
boomtechnisch adviseur
beëdigd taxateur van bomen
en houtige gewassen
Lid N.V.B.T.B.

Heide 34, 6071 LH Swalmen
Telefoon / fax 0475-505134
Mobile 06-54371926

DE JUISTE ZORG VOOR BOMEN

VAN JAARVELD / VAN SCHERPENZEEL
BOOMTOTAALZORG

Overeind 42, 3998 JB SCHALKWIJK
Telefoon: (030) 601 18 80
Fax: (030) 601 23 66

groenbeheer inzichtelijk in beeld

Voor efficiënt groenbeheer van landelijke en stedelijke gebieden is inzicht in aantallen, kosten en verzorgmethoden vereist. Ondanks de complexiteit en veelheid aan gegevens maakt **MB-Beheer** het groen- en landschapsbeheer voor iedereen tot een eenvoudige zaak. **MB-Beheer** beschikt over een uitgebreide functionaliteit, werkt razendsnel en is zeer gebruiksvriendelijk. Gegevens kunnen rechtstreeks worden gekoppeld aan tekensystemen als AutoCad en MicroStation. Het bijhouden van inventarisatiegegevens gaat daarmee nog sneller. Tevens vervaardigt u in een handomdraai thematische kaarten. Uiteraard is koppeling met RAW-programmatuur mogelijk.

Ervaar het gemak en de doeltreffendheid van **MB-Beheer**, maak een afspraak voor een demonstratie!

MB-Beheer

Bakker & Spees
Prinsengracht 76, 1015 DX Amsterdam
Tel.: 020 638 1489 fax: 020 638 4302
<http://www.xs4all.nl/~bakspe>

**Bakker
& Spees**

Adviseurs groenvoorziening en terreininrichting

SmitsRinsma

Uitvoeringsvoorbereiding
en directievoering, expertises en
groenbeheer, calculaties
en budgetbewaking

1973-1998 **25** jaar

IJsselkade 9a, Zutphen
Postbus 4051, 7200 BB Zutphen
Telefoon (0575) 58 52 20
Fax (0575) 58 52 22

ABL

Boom & Landschapsverzorging

Ons werkpakket omvat o.a.:

- Onderhoud en verzorging van laan- en stadsbomen.
- Boomtechnisch onderzoek, advies en rapportage.
- Visuele boomcontrole (VTA-onderzoek).
- Vellen van bomen d.m.v. klimtechnieken en m.b.v. eigen hoogwerkers.
- Uitfrozen van boomstobben.
- Aanleg en onderhoud beplantingen en plantsoenen.
- Planten en verplanten van bomen in alle maten.
- Groeiplaatsverbetering.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:

ABL Boomverzorging
Postbus 709, 6710 BS Ede, tel./fax 0318-614227
G.J. Piksenstraat 51, 7441 EV Nijverdal, tel. 0548-617977

Afdeling boomverzorging

- snoeien van bomen d.m.v. klimtechnieken en met inzet van 2 eigen hoogwerkers.
- standplaatsverbeteringen d.m.v. aanbrengen bomenzand en beluchtingen/bemestingen onder hoge druk.
- onderzoek en rapportages
- leveranties bomenzand
- boomverplantingen met newmanframe

**VAN HELVOIRT
GROENPROJECTEN BV**

• oisterwijksebaan 8A • 5056 RD berkel-enschot • tel.: 013- 540 82 00 • fax: 013 - 5408201

Collega gezocht (m/v)

De Bomenstichting beantwoordt dagelijks de meest uiteenlopende telefonische vragen over juridische zaken, monumentale bomen, algemene informatie over bomen en vragen voor toezending van folders en brochures. Om die binnenkomende gesprekken in goede banen te leiden zoeken wij een enthousiaste vrijwilliger met enige kennis van bomen, die enkele dagdelen per week de functie van telefonist wil vervullen en daarnaast nog wat licht administratieve klussen wil opknappen. Heeft u interesse?

Neem voor meer informatie contact op met Frank Moens, coördinator van het secretariaat.
telefoon: 030-2340778 **bomenstichting**

Bossen, bomen en natuur

Marjan Elsland geeft in Bomennieuws (najaar 1998) een beschouwing onder de kop 'Nogmaals bossen, bomen, hout en houtproductie'. Zo'n titel al is mij niet uit het hart gegrepen, dat moet snel worden: 'Bossen, bomen en natuur'.

Neen, de bossen moeten hier niet in de eerste plaats een productiefunctie vervullen. Ons hele land staat al in dienst van productie: van de uitgestrekte industrieterreinen tot de almaar uitdijende zakenbuitewijken; in steden en dorpen, ja, ook op het bio-industriële platteland, gaat het om productie, productie en nog eens productie. Dat moet genoeg zijn. De natuur is schaars geworden en wordt ook nog bedreigd door veresting, versnippering, verzuring, noem maar op. In een overbevolkt en krap landje als het onze moet het in de laatste natuurgebiedjes er om gaan, dat de natuurfunctie maximaal aan zijn trekken komt. Beschouw de natuur hier als een wild stadsparkje voor, nog even, 16 miljoen mensen. Elslands verlangen om overal maar in het bos houthoogst toe te laten, geeft aan dat zij niet gevoelig is voor bossen met een wild en natuurlijk karakter. Die zouden anders mooi contrasteren met de rest van dit nuchtere productieland. De natuur moet in romantische tegenspraak met onze cultuur komen te staan, géén verlengstuk van de productiesector zijn. Een dergelijke romantische visie van natuurbeheer is evenwel niet te verwachten van de Bomenstichting. Want met alle respect voor het goede werk dat de stichting heeft verricht om menige bijzondere boom uit de snoeihanden van onzalige wethouders te redden, vind ik dat de Bomenstichting niet meer is dan de 'dierenbeschermers' van de individuele plein- en straatboom. Ik zou graag donateur worden, maar kán het niet. De factor natuurlijkheid, het aspect ecologie, is bij u zo ver te zoeken, zo onvolbracht.

Elsland schrijft dat het 'meer dan voldoende' is, als 5 à 10 procent van de bomen in het bos oud worden, "een enkele stam zal moeten blijven liggen". De rest van de stammen kan geoogst worden "zonder afbreuk te doen aan de biologische waarde". Misschien zijn er dan 90 à 95 procent minder spechten. En zoveel minder paddestoelen. Wie maakt er zich druk om? De natuurbescherming. Maar ook het woord natuurbos valt niet in haar stukje.

Eerder in Bomennieuws (zomer 1998) bracht Marjan Elsland voor haar productiestandpunt twee argumenten naar voren. "We hebben hout nodig, steeds harder, we importeren 90 procent." Waarom geen advies doen uit-

gaan dat het uit moet zijn met de enorme berg papierverspilling van reclamekrantjes? Wel valt het woord 'duurzaamheid' in verband met vroegere kaalkapmethoden van de Nederlandse bosbouwer. Raadsel, dat was niet duurzaam. Net zomin als papierverspilling duurzaam kan zijn. Tweede argument: "dat we elders roofbouw plegen om aan ons hout te komen". Waar is het bewijs? De ondergang van de tropische bossen wordt veroorzaakt door nationale aspiraties het land in cultuur te brengen (Amazonië), door onverantwoordelijke bosexploitatie waar overheden geen eind aan willen of kunnen maken, of die ze zelfs juist stimuleren (Maleisië), door onuitroeibare corruptie (Indonesië), door de vele arme boeren die gewoon ergens bos gaan ontginnen. Plegen wij roofbouw, door welke Nederlandse bosmaatschappij gebeurt dat dan? Heel misschien kunnen enkele bosgebieden gered worden door een importstop van alle westerse landen samen. Van zo'n boycot is echter geen sprake. Ook Canada en de VS kappen nog druk in hun laatste, oeroude bossen. Wanneer deze landen niet beschaafd genoeg zijn om een flink deel hiervan te redden, wat wil Nederland dan nog? Boycotten, mijn idee, maar zeg niet dat 'wij' verantwoordelijk zijn voor die roofbouw. Dat zijn die landen. Het argument dat wij ons geen natuurbos kunnen veroorloven omdat elders natuur er aangaat, klinkt rijkelijk paternalistisch en is niet valide. Mag ik u tenslotte raad geven? Probeer sober te leven. Beperk vooral uw houtconsumptie.

Kees Piël, Amsterdam

Als de heer Piël wél donateur van de Bomenstichting was geweest, dan had hij geweten dat wij een natuurbeschermingsorganisatie zijn die bomen beschermt, juist omdat ze natuur zijn. Maar dan nog zou hij ons werk afnemen, omdat hij een ander ideaal nastreeft, een ander Utopia, namelijk echte, wilde natuur in Nederland zonder enige menselijk inmenging. De Bomenstichting heeft geaccepteerd, dat dat er niet inzit in dit land en streeft een ander ideaal na: een rijk, gezond en evenwichtig bomenbestand in Nederland. Dat wij er daarnaast vóór zijn om in bepaalde gevallen het hout van bomen te oogsten heeft mijns inziens te maken met realiteitszin. Je laat toch niet al het hout in het bos verrotten, als datzelfde bos er in geen enkel opzicht, dus ook niet in natuurwaarde onder lijdt, wanneer je een deel van het hout oogst? En zeker niet als door de opbrengst van dat hout het bos mede in stand gehouden kan worden. Veel deskundigen zijn dat met mij eens, de heer

Piël niet. Jammer, maar niet onoverkomelijk.

En wat die roofbouw betreft: als andere landen, door armoede gedreven, niet in staat zijn hun bossen op de lange termijn tegen roofbouw te beschermen, dan hoeven wij daar nog niet aan mee te doen onder het motto "het is hun eigen schuld." Op één punt ben ik het met hem eens, namelijk dat ons houtverbruik sterk omlaag zou kunnen en moeten. Ik kan dan ook met enige trots melden dat in januari bij de Bomenstichting voor het eerst een advies is gevraagd en gegeven via e-mail en volledig zonder tussenkomst van papier.

De Bomenstichting streeft ernaar zo verantwoord mogelijk met alle natuurlijke hulpbronnen om te springen, maar is vooralsnog blij dat we over papier beschikken voor het uitdragen van ons doel. Dat redt mogelijk meer bomen dan het kost.

Marjan van Elsland

Hakhoutbos in Italië

In zijn interessant artikel 'Hakhoutbomen, een bijzonder cultuurverschijnsel' (Bomennieuws 1998/4) zegt Bert Maes enerzijds: 'De Romeinen kenden het hakhoutbedrijf uitstekend en pasten het in de veroverde noordelijke gebieden toe' en anderzijds: '(het hakhoutbos) is een typisch West-Europees verschijnsel.' 'De Romeinen' hebben het sindsdien echt niet afgeleerd! Het is hier in Italië nog steeds een vaak toegepaste vorm van bosbouw. Hier in mijn woonplaats in de Centraal-Italiaanse Appennijnen (tussen, zeg, Perugia en Ancona) zit ik ingesloten door hakhoutbos, dat elke 15 tot 20 jaar gekapt wordt, hoofdzakelijk voor brandhout. Het gaat om honderdduizenden hectaren, zo niet meer. Het hakhout bestaat vooral uit een mengsel van zomer- en moseik, haagbeuk en diverse soorten ahorn. En niks 'niet bekappen' omdat er geen behoefte meer aan is. Wij kappen nog steeds trouw iedere winter van januari tot medio april. Er is een goede handel in brandhout in de dorpen en onze nieuwe centrale verwarming/warmwater-voorziening in huis loopt uitsluitend op hout, hoofdzakelijk uit ons eigen hakhoutbos. Dus zo'n typisch West-Europees verschijnsel is het niet.

Ik wil dan ook zeggen: plant meer hakhoutbos, spaar het aardgas, maak vaker je cv-stookketel schoon en doe dus zodoende iets voor het landschap en het gebruik van duurzame energie! Maar in Nederland zal het hout wel te duur zijn ...

U.E. Marggraf, Camerino (MC), Italië

Klimop in bomen

Geachte Redactie,
Omdat ik pas een nieuw huis heb betrokken, werd mijn aandacht speciaal getrokken door de rubriek Levende Monumenten van de Heer Frank Moens en een artikeltje in Knipselnieuws.

De oorzaak van de bruinverkleuring van de bladeren van de kastanjabomen is mij nu duidelijk. Mijn kastanjabomen zijn evenals de exemplaren op uw foto omwikkeld met klimop.

Voordat ik het artikel gelezen had, was ik ervan overtuigd dat de bruinverkleuring door de klimop werd veroorzaakt. Derhalve zag ik als alternatieve keuzes: niets doen, de klimop boven de twee meter verwijderen, of de klimop geheel verwijderen. Als man van compromissen heb ik besloten tot de twee meter optie.

Ik zou graag uw visie weten omtrent kastanjabomen en klimop.
Bij voorbaat mijn hartelijke dank.

W. A. van Dop, Sint-Huibrechts-Lille,
België

Er wordt al heel lang gediscussieerd over de schadelijkheid van klimop in bomen. De meeste deskundigen achten klimop niet schadelijk, omdat deze plant niet op de boom parasiteert. Klimop heeft eigen wortels in de grond en eigen bladgroen en gebruikt de boom alleen om naar het licht te groeien. De hechtworteltjes van de klimop dienen alleen om zich aan de boom vast te houden, ze groeien niet in de boom. Klimop kronkelt ook niet rond om stam en takken en wurgt de boom dus niet, zoals kamperfoelie. Er ontstaat alleen een probleem, als een boom verzwakt is door andere oorzaken en daardoor een doorzichtige kroon krijgt. De klimop ziet dan zijn kans schoon om volop in het licht te komen en zal daarbij tenslotte de kroon overwoekeren. Bij een gezonde boom met een dichte kroon blijft de klimop meestal onder de kroon.

Eén van de tegenstanders van klimop in bomen is de heer J.R.P. van Hoey Smith van het arboretum

Trompenburg in Rotterdam. Hij heeft een ander argument om toch voorzichtig te zijn met klimop, namelijk dat de planten in de loop der jaren zo zwaar kunnen worden, dat ze uitbreken. Ze kunnen daarbij hele lappen bast meenemen en dan dus toch de boom beschadigen.

Je zou uit dit alles de conclusie kunnen trekken, dat klimop geen kwaad kan, tenzij je de planten jarenlang laat doorgroeien, waardoor ze te zwaar worden, vooral op bomen met een dunne gladde schors, zoals de paardenkastanje. U kunt de klimop jong houden door regelmatig de dikkere stammetjes (doorsnede meer dan bijvoorbeeld drie centimeter) door te zagen. U kunt ze voorzichtig lostrekken of gewoon laten zitten, ze raken wel weer overgroeid door jongere uitlopers.

Een argument tegen klimop, dat echter niets met schadelijkheid te maken heeft, is dat de stam van de boom er onzichtbaar onder verdwijnt. In arboreta zie je dan ook zelden klimop omdat het er daar om gaat, ook de schorsstructuur van bomen te kunnen zien.

Een argument vóór klimop op bomen is, dat er op de begroeide stam een waar paradijs ontstaat voor vogels, insecten en andere beestjes, waar je dan als mens ook weer van kunt genieten.

Dus, geachte mijnheer Van Dop, zolang uw boom gezond is en u de klimopplanten niet te zwaar laat worden, is er geen probleem.

Marjan van Elstrand

foto: Buro Kloeg

Geslaagd samenwerkingsverband tussen particulieren en gemeente Utrecht

De renovatie van het 100 jaar oude Wilhelminapark in Utrecht werd vorig jaar symbolisch afgerond met de presentatie van een plattegrond met beschrijvingen van bomen en beelden in het park (zie Bomennieuws nr.4/blz. 26). De Stichting Wilhelminapark nam het initiatief voor de herstelwerkzaamheden. Dit project kon mede slagen door de inzet van de gemeente Utrecht, de officiële beheerder van het park. In nauw overleg tussen de initiatiefnemers, de Bomenstichting, boomverzorgingsbedrijf Copijn en vertegenwoordigers van de gemeente is het renovatieplan opgesteld en uitgevoerd. Ook voor dit jaar staan er nog de nodige plannen op stapel. De gemeente Utrecht zet daarvoor haar boomverzorgers en machines in. De afspraak met de Stichting Wilhelminapark is dat de werkzaamheden qua kosten evenredig worden verdeeld. De jaarlijkse donatie inkomsten zullen bepalend zijn voor de omvang van de werkzaamheden.

Frank Moens

Oorzaak gezwel op eik opgelost

In het vorig nummer stond een foto van een vreemde vergroeiing op een eik in de Franse Provence. De zender van de foto vroeg zich af wat het zou zijn. Leen Moraal, insectendeskundige en werkzaam bij het onderzoeksinstituut IBN-DLO in Wageningen, kwam met de oplossing. Hij schrijft: "Het betreft hier de zogenaamde knoppergal, die wordt veroorzaakt door de galwesp *Andricus quercuscalicis*. De gallen ontspringen tussen eikel en napje. Ze zijn zeer onregelmatig van vorm en voelen kleverig aan. Ze ontstaan aan de zomereik, maar alleen als er een moseik, *Quercus cerris*, in de buurt staat. Een bepaalde generatie galwespen maakt meeldraadgallen bij de moseik. Vervolgens gaat de nieuwe generatie galwespen naar de zomereik, waar de eikelgallen worden gevormd. Deze gal wordt overigens ook wel in Nederland aangetroffen, zoals in het arboretum te Wageningen.

Frank Moens

Oplossing puzzel 'Tien voor taal'

Er kwamen 23 oplossingen binnen waarvan volgens de redactie, die als jury optrad, 13 voldeden aan de gestelde criteria: grammaticale juistheid en logische betekenis. Die 13 hadden allen de volgende of een vergelijkbare oplossing: 'ONDER DEN GOUDEN BEUK' IS DE KROEG WAAR IK GRAAG GA BOMEN, ZEI ELS BOS.

Zinsdelen konden hier natuurlijk worden verwisseld zonder dat het geheel onlogisch werd. Uit de goede oplossingen trokken wij die van W.K. van der Meulen uit Boyl als winnende. Hartelijk gefeliciteerd! De overige inzenders van goede oplossingen vermelden wij onderaan dit stukje(*).

Enkele inzenders kwamen met een veel langere zin, en gingen dus buiten het gepresenteerde lijstje van woorden waaruit geput moest worden volgens het 'model Tien voor taal'. De oplossing van Martin Kroon uit Zoetermeer citeren we graag omdat hij zo aardig is (maar hij komt natuurlijk niet voor een prijs in aanmerking): 'Toen ik uit de kroeg kwam, waar ik elke week graag even heen ga, ging ik via het bos naar huis, maar dronken als ik was zag ik door de bomen het bos niet meer en passeerde, zonder er erg in te hebben, eerst een els, toen een beuk en ging daarna onder een den door waar ik tot mijn stomme verbazing een gouden eikel onder zag liggen, en ik zei tegen mezelf: als dit geen wonder is!'

De jury hoopt tot slot dat u volgend jaar weer meedoet!

Aart de Veer

*) Goede oplossingen werden ingezonden door: F. Peelen-Klapwijk, Amsterdam; H. van Weer, St.-Oedenrode; G. v.d. Bospoort, Heerde; Wil Dhondt Vissers, Krommenie; E. Jonge Poerink-v.d. Meij, Almelo; Adrie Genuit-Schippers, Baarn; C. de Widt-Lameijer, Hengelo(O); Mw. M. Tukker, Hillegom; E.J.J. ten Cate-Stahlie en dr. R.S. ten Cate, Wassenaar; Jan en Else Wannee-Immerzeel, Rozendaal; Martina Bakker, Geesteren.

Als u geen antwoord krijgt ...

We krijgen veel post bij de Bomenstichting, waar we niet altijd op kunnen of willen reageren. Het gaat bijvoorbeeld om krantenknipsels over bomen en boomproblemen, om kleine giften (onder f 100,-), om klachten over ons of over de burens, de gemeente, de werkgever, enzovoort. Uiteraard wordt alles serieus door ons bekeken en beoordeeld. We gaan ervan uit, dat we giften beter aan bomen kunnen besteden dan aan bedankjes. U bent het daar hopelijk mee eens. We zijn altijd blij met foto's en knipsels en als we denken, dat het nodig of interessant is, besteden we er aandacht aan, bijvoorbeeld in Bomennieuws. Overigens zijn we ook geabonneerd op een knipseldienst, die ons wekelijks enveloppen knipsels stuurt.

Serieuze klachten over ons eigen functioneren worden beantwoord, tenzij het notoire klagers betreft die we toch nooit tevreden kunnen stellen. Andere klachten gaan soms nauwelijks over bomen, maar de schrijver lucht zijn of haar hart zonder om een reactie te vragen. Het kunnen hartverscheurende verhalen zijn, niet alleen via de post, maar ook telefonisch. We staan dan machteloos en hebben zelfs niet altijd tijd zo'n verhaal aan te horen. Wij zijn er immers voor de bomen en niet voor problemen die niets meer met bomen te maken hebben. Maar we krijgen ook leuke post: positieve reacties, bijzondere verhalen, grappes, ansichtkaarten van bomen in verre landen. Het blijft dus spannend om de post open te maken, maar vergeef ons, als we niet reageren en zie dit artikeltje als uiting van onze dank.

Dank aan onze huisdrukker

Van den Berg's drukkerij in Maarn is niet alleen al jaren onze gewaardeerde huisdrukker, we hebben ook wel eens het gevoel, dat ze ons een beetje geadopteerd hebben als gewaardeerde non-profit klant. Het feit, dat Bomennieuws er steeds professioneler uit gaat zien en steeds meer kleur krijgt (letterlijk) is mede te danken aan twee generaties directeuren Van den Berg en hun medewerkers. Binnen het bedrijf wordt veel aandacht geschonken aan het zo milieuvriendelijk mogelijk werken.

Enkele jaren geleden vierden ze de ingebruikname van een gloednieuwe vijfkleuren drukpers met een feest, waarbij bomen en de Bomenstichting uitgebreid in het zonnetje werden gezet. Vorig jaar kregen we de kleurenpagina's in Bomennieuws nummer 3 en 4 cadeau. Onze prachtige kerstkaart kregen we voor een vriendenprijsje en zo kan ik nog wel even doorgaan.

Kortom een zakenrelatie, die hart voor ons heeft en voor bomen. Bedankt!

Marjan van Elstrand

Aandacht voor bomen in Teleaccursus

Teleac zendt vanaf 21 maart wekelijks een serie uit met als thema 'Tuinieren met de natuur'. In tien uitzendingen worden de basisprincipes van het natuurlijk tuinieren uiteengezet. De smaak voor inrichten is daarbij ondergeschikt. Het gaat er om dat de natuurlijke processen geen geweld wordt aangedaan.

De eerste uitzending is zondag 21 maart van 18.30 - 18.55 uur (TV2). In 'Op zoek naar een andere tuin' gaan de samenstellers in op kale plekken in de tuin en wat voor planten u daarvoor het best kan gebruiken.

Voor de bomenliefhebbers is de derde aflevering (4 april) interessant.

Veronica van Amerongen, boomverzorgster en contactpersoon van de Bomenstichting komt aan het woord en zij, laat u zien wat het nut van bomen is en waarop u moet letten als u een boom in de tuin wilt planten of in een kuip op het balkon wilt zetten.

Hulpacties in bomen

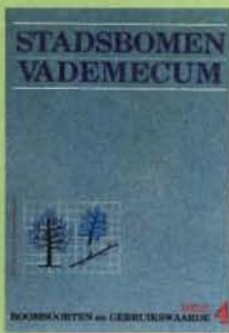
Voorkomen en genezen

In Nederland wordt door veel boomverzorgers en groenvoorzieners gewerkt op grote hoogte in bomen. Het werken op hoogte in combinatie met scherp, vaak motorisch, gereedschap brengt hoge risico's op ernstig en mogelijk fataal letsel met zich mee. Deze risico's kunnen tot een minimum beperkt worden door een gedegen training van de personen die dit werk uitvoeren.

Ondanks een goede scholing en training kan er toch iets mis gaan. Een toe toe onderbelicht onderdeel van het werken in bomen is het doelmatig handelen in deze situaties. In bijna alle gevallen is degene die op de grond staat de enige die in staat is (levens)reddend op te treden.

IPC Groene Ruimte heeft de ééndagse training 'Hulpacties in bomen' ontwikkeld, waarin dit onderwerp uitgebreid belicht wordt. Aan bod komen onder andere een praktijksimulatie van een ongeval in een boom met ernstige verwondingen tot gevolg, het opstellen van een protocol voor het doelmatig handelen in noodsituaties en het oefenen van de verschillende reddingstechnieken. Vaardigheden die voor iedere boomverzorgster en groenvoorzieners van groot belang zijn om problemen te voorkomen en/of te kunnen oplossen!

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met IPC Groene Ruimte, de heer Jan Blaauw, telefoonnummer: 026 - 3550177.

Stadsbomen vademecum

Het standaardwerk op het gebied van bomen in het stedelijk gebied.

Deel 1: Beleid en planvorming - f 65,-

Deel 2: Groeiplaatsvoorbereiding en aanplant - f 75,-

Deel 3: Verzorging - f 85,-

Deel 4: Boomsoorten en gebruikswaarde - f 55,-

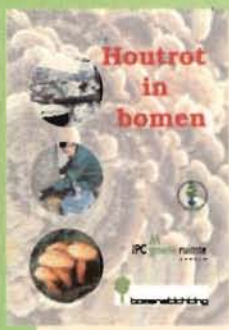
Bomen en Wet

Praktijkgids voor het recht over bomen, bos en andere houtopstanden
donateursprijs f 24,50

Iepen voor Nederland

Het meest recente overzicht van het bruikbare iepensortiment voor ons land, met uitvoerige beschrijving en winter- en zomerkenmerken van de diverse soorten.
donateursprijs f 10,-

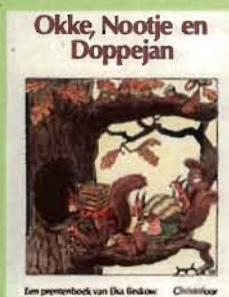
Houtrot in bomen

Overzicht van houtparasitaire schimmels die we in ons land op bomen kunnen aantreffen.
f 24,50

Luisteren naar bomen

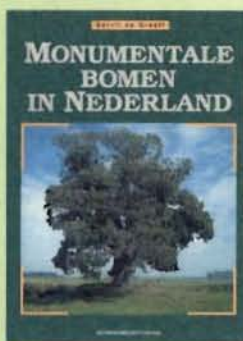
Bert Voorhoeve
Bomensprookjes voor kinderen en volwassenen
f 10,-

Okke, Nootje en Doppejan

Elsa Beskov
Het avontuur van Okke en Nootje die wegvliegen op een eikenblad.
f 24,90

Bomenboeken

Monumentale bomen in Nederland

Onze mooiste bomen in beeld, met achtergrondverhalen en routebeschrijvingen van Gerrit de Graaff e.a.
donateursprijs f 56,50

Voor een compleet overzicht van onze artikelen zie onze internetsite www.bomenstichting.nl of vraag een overzicht op schrift aan!

Ontmoetingen met bomen

Maja Kooistra
Spirituele ervaringen tussen mens en natuur.
f 34,90

Bomen en struiken van West- en Midden-Europa

Beschrijving van de 200 meest voorkomende soorten. Tekeningen o.a. van boomvormen, bladkenmerken, knoppen.
Determinatie aan de hand van bladkenmerken.
f 49,90

Bestelbon

Deze bon in gefrankeerde envelop sturen naar:
Bomenstichting,
Oude Gracht 201 bis, 3511 NG Utrecht

Stuur mij:
 ... ex
 ... ex
 ... ex

Instelling:
 Naam:
 Adres:
 Postcode:Woonplaats:

De artikelen dienen vóór toezending te worden betaald. U kunt kiezen uit de hieronder vermelde mogelijkheden. Per bestelling dient u het bedrag te verhogen met f 6,50 verzendkosten, tenzij anders staat vermeld.

Ondergetekende verleent hiermee éénmalige machtiging aan de Bomenstichting tot het afschrijven van het bedrag f van zijn/haar bank/girotekeningnummer:

Datum: Handtekening:

Het totaalbedrag heb ik (datum) overgeschreven op postbankrekening 2108755 t.n.v. Bomenstichting,Utrecht.

Natuurlijk bouwen met hout

Peter J. Fraanje
Gebonden, 450 bladzijden, zwart/wit ill.
Uitg. Jan van Arkel, Utrecht
f 89,50
ISBN 90 6224 3509

Hout is de volgende 'levensfase' van een boom. Het is een prachtig product, volledig opgenomen in de menselijke cultuur, maar het oogsten van hout gaat ten koste van levende bomen. Bij de titel 'Natuurlijk bouwen met hout' zou je verwachten een boek aan te treffen met alleen maar prachtige houtconstructies, oplossingen voor sfeervolle houten interieurs en zo meer.

Dit boek is anders van opzet. Het geheel straalt respect uit voor de boom,

als levend fenomeen in onze omgeving. Fraanje behandelt meer dan 30 boomsoorten elk afzonderlijk, waarvan het merendeel inheems is. Hij gaat onder andere in op de

historie van de soort, oude gebruiken, zowel in de toepassing van het hout als de mythologische betekenis ervan en hij behandelt de teeltwijze, eisen voor goede groei en de potentiële voorraad in ons land.

Het boek is mooi uitgevoerd, maar sober van opzet. Het is verrassend in deze tijd een dergelijk boek zonder kleurenillustraties onder ogen te krijgen. Elk hoofdstuk begint met een schitterende paginagrote zwart-wit foto, gemaakt door Karin de Rooy.

Zij maakte het merendeel van de illustraties, evenals de lino's die het geheel verlevendigen.

Het is een aanrader voor degene die zich wat meer in het materiaal wil verdiepen. Het is beslist een naslagwerk voor de specifieke toepassing van de verschillende soorten, maar enige basiskennis is wel nodig om bij de juiste boomsoorten uit te komen. Door het ontbreken van een register is het zoeken naar de betekenis van begrippen lastig. Wanneer je bijvoorbeeld het verschil in kwaliteit van grenen en vuren hout zou willen opzoeken, dan moet je eerst te weten zien te komen dat dit respectievelijk van dennen en van sparren afkomstig is. Het boek biedt daar geen oplossing voor. De verschillende toepassingsmogelijkheden van de soorten zijn samengevat in een tabel. Deze beperkt zich tot de bouw en had wat mij betreft wat uitgebreider mogen zijn, want in de soortbeschrijving staat ook het nodige over andere toepassingen vermeld. Dit had wellicht de lezersgroep van het boek vergroot.

Frank Moens

Brieven aan een boom

Stefaan van Biesen
met een inleiding door Stef van Bellingen
Uitg. Rasa, St.-Niklaas (België)

In dit eenvoudige, 40 bladzijden tellende boekje zijn enkele tientallen korte brieven opgenomen die de auteur aan een boom heeft geschreven. Van Biesen heeft uit de brieven voor-

gelezen bij een boom in Heusden-Zolder waar in 1997 de tentoonstelling 'Buiten-gewoon' plaatsvond. Dit moet de boom zijn die, zoals Van Bellingen in de inleiding schrijft, de imaginaire spiegel van Van Biesens gedachten

is geworden.

De teksten zijn mooi en zeer poëtisch. Eigenlijk zijn het gedichten in proza-vorm waarin de schrijver zijn eigen wezen vergelijkt met dat van de boom. Hij krijgt geen antwoord op zijn brieven, maar dat verwacht hij ook niet. Hij is blij met het ruisen van de kroon, het vallen van blad, ja zelfs met de stilte.

Boven de brieven staat Melsele (de plaats waar ze geschreven zijn): herfst 1996, winter 1996 of lente 1997. Deze zakelijke 'titels' spreken mij het minst aan. Misschien kan Van

Biesen deze zomer nog een serie brieven schrijven, en dan de aanhef wat dichtelijker maken? Het nu verschenen boekje vind ik overigens een aanrader voor literair-dendrologische fijnproevers!

Aart de Veer

Internetnieuws

Regelmatig lig ik vol enthousiasme na te denken over de mogelijkheden van internet voor ik eindelijk de slaap te pakken krijg. Onlangs ook weer. Ik kreeg een e-mailtje van het Noordhollands Landschap. Zij brachten mij op de hoogte van een site over de Stelling van Amsterdam. Kanonnen en wapengekletter, schietvelden waarvoor talloze bomen zijn geroid, niet iets om in Bomennieuws melding van te maken. Maar, omdat inmiddels ook wel bekend is dat vele voormalige vestingswerken door tijd en vergetelheid omgetoverd zijn tot gebieden waar juist de natuur in al zijn rijkdom tot bloei komt en nu bescherming geniet, heb ik toch maar een kijkje genomen.

Om maar meteen met de deur in huis te vallen: hier wordt de kracht van internet getoond. Twee zeer bevroegen mensen slepen alles over hun passie naar hun site. Meer dan 10Mb aan data, dat is zoveel als een ruime tentoonstelling je kan bieden. Dat is gewaagd, want het is meer dan een bezoeker kan opnemen, dus een risico van verveling en afhaken.

Wat mij aansprak, was dat er enkele zogenaamde panoramafoto's ofwel virtual reality te vinden waren. Je kon rondkijken, midden op een veld, naar de boomrijen waar stellingen in verborgen bleven. Of rondkijken in een meer stedelijk gebied op de grens van monument en parkeerplaats. Puur het werk van (professionele) hobbyisten die alles uit de kast halen om hun bevroegenheid te etaleren.

En wat gaan wij er mee doen, bomen liefhebbers in Nederland? Wie brengen er hun belangstelling voor bomen voor het voetlicht van de surfende medemens? Hoe organiseren en communiceer je dat? In iedere nieuwe Bomennieuws kan ik melding maken van interessante sites met betrekking tot bomen. Deze keer wil ik de start geven door de weg te wijzen naar wat er met enthousiasme mogelijk is: <http://www.rgaros.nl/sva>.

Nick Gordon

bomennieuws

Bomennieuws
24e jaargang, nummer 1, voorjaar 1999
ISSN 0166-784 x
Een uitgave van de Bomenstichting te
Utrecht

*Beschermvrouwe
Hare Majesteit de Koningin*

Verschijnt 4 X per jaar, oplage: 4500 stuks

Redactie:
Florentine van Eeghen,
Marjan van Elsland,
Douwe van der Heij
Maartje Nelemans
Aart de Veer,
Roelie de Weerd

Eindredactie en vormgeving:
Frank Moens

Productie:
Celeste Koen, Gea van Veen

Aan dit nummer werkten mee:
Rob van Doesburg, Nick Gordon,
Edwin Koot, Emile van Leeuwen,
San van der Molen, Harrie van Sloun.

Redactieadres:
Bomenstichting,
Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht
tel (030) 234 07 78, fax (030) 231 03 31
e-mail: bomensti@pz.nl
Internet:
<http://www.bomenstichting.nl>

Kopij
De redactie staat open voor uw kopij.
Wilt u een artikel insturen, vraag dan eerst
de richtlijnen en naar de mogelijke omvang
bij de eindredacteur. De redactie beslist
over de plaatsing.

Advertentie-exploitatie:
Bomenstichting, t.a.v. Frank Moens

Druk:
Van den Berg's Drukkerij - Maarn

Overname van artikelen en berichten na
overleg met de redactie.

Gedrukt op Reviva offset 100 grams.

Doelstelling Bomenstichting

Onder het motto 'Met bomen meer mens'
werkt de Bomenstichting aan haar doel:
*de zorg en respect voor bomen te
bevorderen.*

Zij doet dit door het geven van voorlichting
en advies aan publiek en overheid en het
uitgeven van voorlichtingsmateriaal.
De Bomenstichting is actief betrokken bij
het behoud van bomen en beheert het
register van Monumentale bomen.

Bomennieuws is voor donateurs van de
Bomenstichting gratis.

Donateur wordt u voor:
f 40,- per jaar
65+ f 30,- per jaar

1 en 2 mei Groen voor nu en later

In Appeltern (gelegen in de Betuwe) is
op de genoemde dagen een manifestatie
die deel uitmaakt van de campagne
'Tuinieren met planten en dieren'.
Het doel is om mensen te enthousiasmeren
zelf aan natuurvriendelijk tuinieren te gaan
doen. Er zijn onder andere lezingen,
demonstraties rond voorzieningen die het
dierenleven in de tuin bevorderen en
onderzoek van een bodemonster uit
eigen tuin.

De manifestatie is op beide dagen
geopend van 10.00 - 17.00 uur
De toegangsprijs is voor deze dagen
gereduceerd. Volwassenen betalen
f 10,- p.p., kinderen tot 10 jaar gratis.

8 en 9 mei Rhododendron-dagen Arboretum Trompenburg

Niet alleen om de bomencollectie is
het Rotterdamse arboretum vermaard.
Ook de vele verschillende soorten
Rhododendrons die in de schaduw
van de bomen groeien, brengen
bezoekers tijdens de bloeiperiode in
vervoering. Deze bloemenzee wordt
in dit weekend in mei extra luister bij
gezet door de aanwezigheid van kwekers
van verschillende bomen en
planten (Buxus, Viburnum, Hosta) en
presentaties van diverse tuinartikelen.
Het arboretum is op beide dagen
geopend van 9.00 tot 17.00 uur en de
toegang is f 5,- p.p. Kinderen tot 16 jaar,
onder begeleiding, gratis toegang.
Arboretum Trompenburg
Honingerdijk 86
3062 NX Rotterdam
010-2330166

24 mei en 25 en 26 juni Open-tuindagen

**Hof van
Walenburg**
Drie dagen is de hof dit
voorjaar voor het publiek
geopend. Omzoomd
door prachtige vol-
groeide bomen is deze halve hectare
grote tuin met schitterende vaste
plantenborders een waar lustoord. De Hof
van Walenburg is in 1965 aangelegd
door tuinarchitecte Liesbeth
Canneman-Philipse en is sinds 1987
in beheer bij de Nederlandse
Tuinenstichting te Amsterdam.
Vanwege de kwetsbaarheid van de
tuin zijn de poorten maar enkele
dagen per jaar open. Gedurende deze
dagen zijn er ook gespecialiseerde
kwekers aanwezig. Groepsbezoek is
na afspraak eveneens mogelijk.
Voor informatie of afspraken kunt u

terecht onder telefoonnummer
033-4321483. De Walenburg vindt u
aan de Langbroekerdijk tussen
Langbroek en Overlangbroek
(tussen Doorn en Wijk bij Duurstede).

29 mei Cursus Bomen en Tekenen

Uit de musea en van andere afbeel-
dingen kennen we ze allemaal: de
bomen die op beroemde schilderijen
voorkomen. De beroemde cipressen
op de expressionistische doeken van
Van Gogh of de bijna abstracte
bomen van Mondriaan, en zelfs
naast de stier van Potter staat een
monumentale boom. Of het nu een
machtige oude beuk is of een ijle
berk: ze hebben altijd kunstenaars
geïnspireerd.

Op een workshop van de
Volksuniversiteit in Utrecht worden op
29 mei aanstaande tussen 10 en 16
uur bomen getekend in zwart-wit en
kleur. Daarbij komen diverse kunst-
stromingen aan bod. Bijvoorbeeld
Jugendstil, kubisme en expressionis-
me. Enige ervaring met tekenen is wel
gewenst. De cursisten moeten zelf
zorgen voor papier op A3-formaat en
ander tekenmateriaal zoals kleurpotlo-
den en pastel. De kosten zijn f 100,-
(voor U-pashouders f 80,-).
De cursus wordt gegeven door de
heer H.Focke.
Voor informatie kunt u bellen met de
Volksuniversiteit in Utrecht:
030-2313395.

Rob van Doesburg nieuwe steun voor project Bomenschouw

Per 1 december van het
vorige jaar is Rob van
Doesburg aangesteld als
medewerker voor het
project Bomenfonds en
Bomenschouw. Hij volgt
daarmee Els Vos op die
in augustus een andere
werkkring vond.
Rob zal als assistent
gaan werken voor
Bomenschouw Luc Noordman en hij
is het aanspreekpunt als u vragen
heeft over het register van
Monumentale Bomen en bijdragen uit
het Bomenfonds.

Rijp Groen

Rozentakken tegen vandalisme
Het moet ontzettend frustrerend zijn een rij boompjes, die je net geplant hebt, omgeknakt terug te vinden. Er zijn mensen die er kennelijk plezier in hebben jonge bomen te vernielen. Het gaat heel eenvoudig: je pakt het stammetje vast een eindje boven de boomband, waarmee de boom aan een steunpaal vastzit en je trekt er net zolang aan tot hij knapt. Er zijn beheerders, die keer op keer nieuwe boompjes planten, in de hoop dat de vernielers er een keer genoeg van krijgen. Anderen planten meteen wat dikkere bomen, die zich niet zo eenvoudig laten kraken. In beide gevallen lopen de kosten op tot honderden, zo niet duizenden gulden. Los daarvan kun je je afvragen of de vernielers beseffen, dat een boom leeft. En als ze het beseffen, of het ze wat kan schelen. Jaren geleden zag ik een doeltreffende oplossing: je bindt wat stekelige rozentakken vertikaal langs de stam op de plek, waar de vernielers de stam meestal vastgrijpen. Takken van Robinia of Berberis doen het ook uitstekend. De meeste vandalen haken dan wel af (hoewel een enkeling misschien uit "geprikkeltheid" andere vernielingen gaat aanrichten).

Bomenbevrijdingsfront
Eind vorig jaar vergaderde onze Werkgroep Bomenschouw vlakbij kasteel Middachten. Na de vergadering bezochten we met de hele groep bomenliefhebber /deskundigen het landgoed en de schitterende, oeroude beukenlaan tussen het kasteel en de weg. Deze laan is een natuurmonument van de eerste orde, bestaande uit enkele tientallen eeuwenoude, aan de natuur overgelaten reuzen van bomen. Sommige zijn gaaf en gezond, andere hol en vol met paddestoelen, half of helemaal dood en de rest er tussenin. Een paradijs voor vogels, insecten, vleermuizen, enzovoort. Een deel van de laan is helaas al ten prooi gevallen aan verjongingsdrift en hopelijk blijft het daarbij, want de bomen doen niemand kwaad, als ze omvallen. Over de jonge bomen wil ik het eigenlijk hebben. Die stonden er namelijk al jaren zonder dat er nog iemand naar omgekeken had. Boom, boompaal en boomband waren hier en daar zo innig vergroeid, dat er al grote schade was aangericht. Een paar werkgroepleden pakte snel een mes en begon de banden los te snijden. We hoopten eerlijk gezegd betrap te worden door de beheerder, om hem op de schade te wijzen en zijn beschuldigingen triomfantelijk te weerleggen. Hij kwam helaas niet opdagen, maar leuk was het toch: bomen bevrijden!

Kandelaberen voor verplanten?
Het Coöperatief Boomtechnisch Adviesbureau adverteert met een cursus verplanten grote bomen. Het ambitieuze cursusprogramma belooft heel wat, maar de foto die als illustratie dient, geeft een andere indruk. Deze foto toont twee bomen, die kennelijk ten behoeve van de verplanting gekandeld zijn, ofwel de hele kroon is eraf. Moet ik nog uitleggen hoe fout dat is of mag ik volstaan met "zucht"?

Bomen worden kunst
In voorgaande afleveringen van Bomennieuws pleitte ik voor het nuttig (her)gebruik van hout. Als reactie daarop werd ik gebeld door Cor van der Linde. (Het is verbazend, hoeveel mensen om ons heen bomennamen hebben.) Hij heeft samen met houtkunstenaar Jerry Tjon Tam Jin het bedrijf A.L.S., dat van afgeschreven bomen kunstwerken en speeltoestellen maakt. Cor stuurde ons twee brochures vol afbeeldingen, waarvan ik dacht: "dit bedoel ik nou, zo krijgt een boom een tweede leven". Zolang het niet om een zieke iep vol larven van iepenspintkevers gaat, is iedere boom geschikt. Het adres van A.L.S.: Mathenesserdijk 19a, 3027 BA Rotterdam.

Boompaal en -band tijdig weg
Bij het bovenstaande horen nog wat praktische tips. De stekeltakken moeten lang genoeg blijven zitten, desnoods tussentijds een keer ververs worden, tot de boomstam dik genoeg is om de sterkste dommekracht te weerstaan. Als de bindtouwjes dan nog niet verteerd zijn, moeten ze verwijderd worden, anders groeien ze in de stam. Dat kan schadelijk zijn. Hetzelfde geldt voor de boomband, waarmee de boom aan de paal vastzit. Een goede beheerder haalt boompaal en -band ongeveer twee jaar na het planten weg. De gemiddelde boom heeft dan intussen genoeg wortels gevormd om zelf overeind te blijven. Als hij langer gesteund wordt, richten de wortels zich onvoldoende op de verankering van de boom, waardoor hij afhankelijk wordt van de paal. Bij onvoldoende controle zie je bovendien dat de boomband steeds strakker om de dikker wordende stam gaat zitten, totdat hij hem "wurgt". De schade kan tenslotte zo groot worden, dat de boom vervangen moet worden. Een derde reden om paal en band zo snel mogelijk te verwijderen is, dat een boom-zonder-paal zijn aantrekkelijkheid voor vandalen lijkt te verliezen. Zonder die band kun je hem niet meer zo lekker laten kraken.

Marijke van Schelven